

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C12*

ASIA: \_\_\_\_\_

*Tallemassa olevan lähetyksen rap. n:o 1.*

*Ministeri Koyaninen.*

*4/I - 40.*

Talinnassa, tammik. 4 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

26.

2 235 lae . 40  
13/1-40  
Ulkosaisainministeriölle,  
5 C12

Sean kunnioittarn oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 1, otsikolla

Suomen taistelu ja Viro.

Ministeri:

P. J. Kinnunen



Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Tallinna ssa 4 p:nä tammikuuta 1940

Asia: Suomen taistelu ja Viro.

2 235 Re. 40  
13/1-40  
ST C12

Seatuani kotivasta aikaa mahdollisuuden kuriiripostin käyttöön pyydän kunnioittaen esittää seuraavaa.

Jos minua pyydettäisiin lyhyesti antamaan vastaus kysymykseen, miten Virossa eri kansalaispiirit suhtautuvat Suomen taisteluun hyökkääjää vastaan, tekisin sen seuraavasti: varsinaisen kansa keskiluokka lukuunotettuna tuntee taistelevaa Suomea kohtaan lämmintä myötätuntoa ja ihaluakin, sekä elää mukana sen kamppailussa ylivoimaa vastaan; määrävillä tahoilla, erinäisiä poikkeuksia lukuunottamatta, katsotaan Suomen esiintyneen liian taipumattomana neuvotteluissa Neuvostoliiton kanssa, viitataan epätaiseisiin voimasuhteisiin ja pelätään Suomen lopuksi menettävän sodan sekä siten vaarantavan Viron ja muiden Itämerenmaiden asemaa.

Mitä kansan keskuudessa vallitsevaan myötätuntoon tulee, on se löytänyt itselleen monia, usein liikutteviakin ilmaismuotoja: lahjana "Suomen hyväksi" on joku työmies antanut viikinsormuksensa, joku neitonen rannerenkaansa ja joku pikku virkemies on tyhjentänyt lompakkonsa koko sisällön. Sieltä täältä on saapunut villasukkia, kintaita, alusvaatteita j.n.e. Eräs liiemies, jonka Suomi-harrastuksista en ajemmin ole mitään kuulut, jätti tänään 10.000 kruunua ja eräs toinen 25.000 mk. Kirjeellisesti

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja Heikki ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoitustilin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitustilin.

ilmoituksia, joissa kirjoittaja joko yksinään tai toveriensa kanssa tarjoutuu vapaaehtoiseksi Suomen armeijaan, on saapunut varsin lukuisasti ja noin parisataa henkilöä on käynyt Lähetystön kansliassa samoilla asioilla. Maaseudun nuorukaisia on usein saapunut matkavalmiina reppuineen ja muine kantamuksineen ja vain vaivoin on voitu saada heidät uskomaan, että yhdystiet Suomeen ovat katkenneet ja että heidän lähettämisenä sinne ei ole mahdollista. - Avoimet mielenilmaisut Suomen hyväksi, joita on sattunut siellä täällä - Tallinnan Kaarli-kirkossa on seurakunnan pastori sulkenut Suomen esirukoukseensa - mutta varsinkin Tartossa, aiheuttivat hiljan propagandaministeri Oidermaan matkan "rauhottamaan mieliä". Hänen siellä kahdesti suletussa seurassa pitämiensä esitelmien sanotaan kuitenkin johtaneen vastaväitteisiin ja aivan päinvastaiseen tulokseen. Kertojani mukaan oli prof. Mora protestoinut lausunnossaan sitä vastaan, että "hallitus tahtoo tukahduttaa Viron kansan omantunnon äänen."

Määrävissä piireissä, kuten jo edellä olen merkinnyt, on sekä asenne että mieliala Suomen taisteluun nähden toinen. Näiden mielestä on Viron, sen jälkeen kun se on solminut ystävyysopimuksen Neuvostoliiton kanssa, kartettava kaikkea, mikä vähimmässäkään määrässä voisi herättää tyytymättömyyttä toisessa sopimuspuolessa, jonka suuruutta ja valmiutta pitämään sopimuksensa sekä virallisissa puheissa että kirjoituksissa suoraan ällöttävästi alleviivataan. Tämän politiikan avulla katsotaan Viron voivan "pitää sadetta" ja säilyä pahemmilta voidakseen sodan jälkeen tapahtuvassa Europan uudestijärjestelyssä saavuttaa takaisin sen, minkä se souveränisyydestään nyt on menettänyt. Näitä laskelmia ja "ympyröitä" saattaa Suomen taistelu pahoin sekoittaa ja muutenkin asettaa Viron odottamattomiin vaikeuksien ja ristiriitojen eteen.

Tähän suunteen käypä ajattelu on leimaa-antava varsinkin Laidonerille ja sille piirille, joka on hänen ympärillään. Neuvostoliiton ystävyyttä näyttää hänelle tällä hetkellä olevan tärkeämpää kuin muu, ja amerikkalaisen virkaveljeni sanoja käyttäen hän on "valmis säilyttämään sen à tour prix". Vain se tekee mahdolliseksi ymmärtää sellaiset määräykset, kuten virolaisten lentoharjoitusten lakkauttaminen toistaiseksi, kiellon viettää "vapaussodassa kaatuneiden muistopäivää", mikä määräys viime hetkessä kuitenkin oli peruutettava, sensuuritoimenpiteet ja yhtä ja toista saman kaltaista, ~~missä~~ mitä on järjestetty ylipäällikön määräyksillä ja käskykirjeillä.

Tämän kappaleen tässä luvussa muodostaa tavallaan Laidonerin vierailu Moskovassa, mistä lähetystö on tiedoittanut useilla eri salasänkeillä. Matkalle lähtö ei kylläkään miellyttänyt Laidoneria itseään enemmän kuin hallitustakaan, sillä siihen pelättiin liittyvän uusia neuvostolaisia vaatimuksia, mutta kun kutsuun oli jo lokakuussa myönteisesti vastattu, ei katsottu siitä enää olevan mahdollista luopuaakaan. Vastoin odotuksia tyydyttiin Moskovassa vain "erinäisten poliittisten kysymysten kosketteluun" ja Laidoner saattoi palata vierailulta tyytyväisin mielin. Matkan poliittisena tuloksena on hän itse merkinnyt "henkilökohtaisen kosketuksen ja suhteet Neuvostoliiton johtajiin". Näkyväisenä myönteisenä merkinä tästä saapuikin ennen joulua Voroshilovin lahjana arabialainen ratsuhevonen venäläisine loistosatuloinen upseerin ja kahden sotilaan saattamana. Toisaalta taas olkoon sivumennen mainittu, että hyvistä suhteista huolimatta Laidonerin päivällisillä Viron lähetystössä kaksi Kremlin henkilöäkäriä tartasti jokaisen ruokalajin valmistuksen ja maistoi itämaiseen tapaan jokaista juomaa, jota korkeille vieraille talossa tarjottiin.

Nykyisenä ajankohtana on vaikea mitään varmuudella päätellä, mutta todennäköistä on, että Viron määräävät piirit tulevat seuraamaan tarkoin nykyistä ystävyyspolitiikkaansa Neuvostoliiton kanssa ja ottamaan huomioon "toivomukset", sikäli kuin Neuvostoliiton taholta niitä esitetään tai - oikeammin sanoen - niiden esittämistä yleistä tilannetta silmälläpitäen pidetään opportunistisena. Keskustelussa hiljan välisministerinapulaisten kanssa sain sen käsityksen, että esim. yhteisen esikunnan asettamista jossain muodossa ei pidettäisi mahdollisuuksien ulkopuolella, jos sitä tultaisiin vaatimaan.

*P. J. H. ...*



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

J. Kaleinassa olevan lähetystön rap. n:o 2.

Ministeri Koyunien.

16/I 1940.



*Min.  
V.*

Tallinnassa, tammik. 24 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

106.

TAINMI  
6 235 koe. 40  
80/1-40  
5 C12

Ulkoasiainministeriölle,

Kuriirivuoron ilmaantuessa saan kun-  
nioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tal-  
linnan Lähetystön kuluvaan kuun 16 päivälle  
päivätyn tiedotuksen no. 2 otsankeella

*Tied. Kosk-*

Latvialaisen politikon Tallinnan-matka.

Ministeri:

*B. Linn*

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tallinna ssa 16 p:nä tammi kuuta 1940.

6 235 hae. 40

Asia: Latvialaisen politikon

80/1-40

Tallinnan-matka.

OSASTO

5 C12

Kuten jo olen Ministeriölle tiedottanut (salasähke no. 5), vieraili hiljan Tallinnassa tunnettu latvialainen politikko (ent. sisäministeri) ja lakkautetun "Latvis"-lehden päätoimittaja Arved Berg. Vanhana tuttavana kävi hän kahteen kertaan luonani kertoen yhtä ja toista Latviassa oloista ja myös Tallinnan-käyntinsä tarkoituksesta, jonka hän toivoi pysyvän täysin salassa.

Ulmanis'en vallankaappauksen jälkeen seurasi verrattain pian "Latvis"-lehden lakkautus ja Berg kertoi katso-neensa parhaaksi vetäytyä kokonaan pois poliittisesta elämästä huolimatta niistä "syöteistä", joita hänelle régimeen ta-holta useampaan kertaan esitettiin. Nyt oli hän sanainsa mukaan "kylläلتi levännyt" ja tilanne näytti avaavan toi-minnan mahdollisuuksia.

Tyytymättömyys régimeen oli Bergin käsityksen mukaan viime kuukausina erittäin voimallisesti kasvanut, kohdistuen erittäin terävästi eräisiin henkilöihin Ulmanis'en ympärillä, kuten Muntersin ja eräisiin, joita nimitetään "hovinarreiksi". Se on saanut jalansijaa m.m. upseeristonkin keskuudes-sa, jolle Neuvostoliiton kanssa solmittu avunantosopimus on varsin vasteumielinen. Liepajassa, jossa huomattava osa Neu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksiin.

vostoliiton sotalaivastosta sijaitsee, kuuluvat kannaukset ja rettelöt latvialaisten ja venäläisten välillä miltei päiväjärjestykseen. Saattaa myös melko julkisesti kuulla syytettävän régimeä siitä, että se on harrastanut "fasaadeja" ja loistorakennusten rakennuttamista Riikaan ja laininlyönyt puolustuslaitoksen.

Useimpien lakkautettujen puolueiden piirissä on havaittavissa uudelleen eloisuutta, joskin ulkonaisesti kaikki näyttää hiljaiselta. Sosialistien taholla oli Bergin mielestä kuitenkin vain vasemmalla siivellä toimeliaisuutta; oikealla siivellä sensijaan ovat rivit sekaisin ja tri Paul Kalnins oli valittanut Bergille, että hänellä on kosketusta vain "pariin tusinaan" puoluetovereistaan. Toimeliaimpia ovat tällä hetkellä porvarilliset vasenmaistopuolueet, jotka ovat Shujenieks'in vaikutuksen alla, ja Ulmanis'een vanhastaan tyytymätön osa agrariipuoluetta. Yhtyneen opposition johtajana on pidettävä ent. pääministeri Celmins'ia, Ulmanis'en puoluetoveria ja samalla vanhaa vastustajaa. Aivan vieras oppositiolle ei Bergin mukaan ole myöskään nykyinen sotaministeri, kenraali Balodis, hänen kanssaan on joka tapauksessa oltu kosketuksissa ja hänellä saattaisi olla hyvin suuret mahdollisuudet tulla valituksi uudeksi presidentiksi.

Siihen nähden että régimeen muutokseen nolens volens saattaa nykyisenä ajankohtana liittyä erityisiä vaaroja, oli opposition taholla pidetty tarpeellisena, että hra Berg, jolle vanhastaan on hyviä suhteita määrävällä taholla Virossa, tunnustelisi luottamuksellisesti, mitä täällä siinä suhteessa ajateltaisiin. Samalla oli hänen selviteltävä kysymys, voitaisiinko ajatella yhteistä, entistä jyrkempää asennoitumista Sovjetia ja sen vaatimuksia vastaan ja mitä siinä suhteessa olisi mahdollisuuksien rajoissa.

Ensi sijassa oli hänen aikomuksenaan tavata presidentti Pätsiä, joka on hänen opintotoverinsa Tartosta, ja välisministeri Piip'ia. Molemmat sattuvat kuitenkin olemaan sairaina - presidentti on sitä ollut vähän väliä alkusykeystä lähtien - ja vasta lähtöpäivänään sai hän heitä tavata, jälkimmäistä välittömästi ennen paluumatkalle lähtöään.

Keskustelusta presidentin kanssa, joka tapahtui sairaalavuoteen ääressä, sain hra Bergiltä kuulla seuraavaa.

Presidentti oli sanonut hyvin ymmärtävänsä, että Latviassa pyritään régimen muutokseen ja halutaan siirtyä jälleen parlamenttariseen järjestelmään. Nykyhetkellä on varovaisuus tarpeen niin suhteessa kuin toisessakin, mutta hän ei nähnyt mitään välitöntä vaaraa régimen muutoksessa, jos se ei johtaisi aseitten käyttöön. Pikemminkin merkitsisi se voimien kokoamista ja aseman lujittamista.

Itämerenmaiden vastaisuuteen nähden ei presidentin mielestä ollut syytä erityisempään pessimismiin. Suhteissa Neuvostoliittoon on noudatettava varovaisuutta ja koetettava jotenkuten päästä eteenpäin siksi kunnes Euroopan kysymykset joutuvat yleiseen järjestelyyn, mihin ehkä ei vaadita moniakaan vuosia. Oli hyvin todennäköistä, että Italian osuus ja merkitys tällöin tapahtuvissa neuvotteluissa ja ratkaisuissa tulisi olemaan paljon suurempi kuin maailmansodan päättyessä ja Yhdysvaltain vastaavasti vähäisempi. Tätä silmälläpitäen olisi Itämerenmaiden jo ajoissa pyrittävä vahvistamaan suhteitaan Italiaan. Viron hallituksessa on asiaa jo pohdittu ja kyseessä on Tõnissonin lähettäminen, osittain epävirallisena neuvottelijana, osittain huomioitsijana Roomaan. "Kun hänellä on siihen aikaa ja sitäpaitsi jossain määrin suhteita Unkariin", voisi hän sitäpaitsi poiketa Unkariin ja saada sieltä tukea tehtävässään.



Suomen ja Neuvostoliiton välinen taistelu oli häntä sa-  
nainsa mukaan vakavasti huolestuttanut. Joskin Suomi näihin asti  
oli hyvin pitänyt puoliaan, oli kuitenkin otettava lukuun, että  
se ajan pitkään ei sitä jaksaisi. Sellainen lopputulos merkit-  
sisi vaaraa sekä Virolle että muille Itämerenmaille. Tähän ker-  
toi Berg lisänneensä: "me olemme turvassa ainoastaan niin kauan  
kuin Suomi kestää." - Relata refero.

P. J. Kinninen



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/2

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön rap. n:o 3.

Ministeri Kyyrönen.

24/1 1940.

*Jim*

Tallinnassa, tammik. 26 p.1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

126.

4

7 235 he. 40  
30/1-40

Ulkoasiaiministeriölle,

5 Cor

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedoksen  
no. 3 otsakkeella

*(Vieläkin)*

Vieläkin suomalais-virolaisista suhteista.

Ministeri: *P. J. Ryman*

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Tallinna ssa 24 p:nä tammi - kuuta 1940.

Asia: Vieläkin suomalais-virolaisista  
suhteista.

2/235 h. 40  
30/1-40  
OSA-TO  
5 C12

Kuluvan vuoden ensimmäisessä raportissani kiinnitin huomiota siihen erilaiseen suhtautumiseen taistelemaan Suomeen, mikä on havaittavissa toisaalta määräävien piirien taholla - tosin kylläkin erinäisin poikkeuksin - ja toisaalta varsinaisen kansan keskuudessa. Tämä vastakohtaisuus tulee ajan viereissä yhä selvemmin näkyviin ja siitä saa päivä päivältä aina uusia todisteita.

Määrävällä taholla näyttää koko polittista ajattelua ohjaavan halu osoittaa, kuinka "taitavasti" ja "kaukonäköisesti" Viron ulkopolitikkaa on hoidettu viimesyksyisen kriisin aikana ja samassa suunnassa edelleenkin. Se tuodaan esiin ajalla ja ajattomalla ajalla sekä määräävien henkilöiden puheissa että sanomalehtien kirjoituksissa, joista jälkimmäiset rakentuvat usein edellisille. Kaikille näille esiintymisille on samalla ominaista itsestään selvien asiain alleviivaaminen jonkunlaisina uusina totuuksina, missä suhteessa pyydän hyvänä näytteenä viitata Lähetystön lehtiselostukseen no. 1. Syrjästäkatsojasta tuntuu siltä, että halutaan nähdä ja kansalle osoittaa <sup>vain</sup>/sitä, mikä on miellyttävää ja eliminoidaan kaikki se, mikä sitä ei ole. Puhutaan kaunisannaisesti, kuinka "oi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituslain.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituslain.

keaan osuneen ulkopolitikan ansiosta voidaan tehdä rakentavaa työtä ja kehittää kansallista kulttuuria" ja unohdetaan, kuinka neuvostolaiset sotilasjunat vyöryvät edestakaisin yli rajan esteettä ja tarkastuksesta, kuinka Sovjetin laivasto liikkuu Viron aluevesillä kuin kotonaan ja kuinka sen lentolaivueet tukikohtien ohella hallitsevat Viron ilma-alueita.

Suomen Sovjetin vaatimuksia vastaan ottama määrätietoinen asenne ei luonnollisestikaan sovi hyvin tähän tapaan katsella ja arvioida asioita. Tämä seikka, lisänä ne inhimilliset heikkoudet, joita en mielelläni tahtoisi tässä nimittää ja jotka ovat ominaisia pienille oloille, ovat vie-neet tosiasiallisesti siihen, että Viron määräävät piirit eivät jaksa tuntea sitä myötätuntoa ja innostusta Suomen asiaan, mikä muulle maailmalle on niin leimaa-antava. Pikemmin päinvastoin. Esimerkkejä tästä saattaisi esittää hyvinkin runsaasti, mutta rajoitun tällä kertaa vain muutamaan.

Ruotsin asiainhoitaja Hellstedt, jonka asiallisuus on kaiken epäilyn ulkopuolella, kertoi hiljan eräällä kutsuilla joutuneensa keskusteluun Laidonerin kanssa ja johtaneensa sen Suomen sotaan ja Suomen aseiden saavuttamiin voittoihin. Kenraali näytti tällöin aivan tuhtuvan ja ärähti: "Kyllä mekin varmaan olisimme pitäneet puolelme muutamia viikkoja, jos olisimme käyneet tappelemaan, mutta me tiesimme, mikä sellaisesta on lopputulos." Kuvattuaan sen jälkeen Suomen asemaa mitä pessimistisimmässä valossa, oli hän päätenyt seuraavaan lopputulokseen: "Ainoa, joka voisi vielä Suomen pelastaa, olisi Saksa. Mutta sitä ei tapahdu." (Das ist ganz ausgeschlossen".) - Kuinka toisenlainen sävy kenraalin suurille sanoilla 11 kuukautta sitten Helsingissä, jolloin hän vakuutti, että Suomen-Viron sopimus on <sup>kirjoitettu/</sup> "verellä eikä musteella" ja



jos Suomea uhkaa vaara, niin Viro seisoo sen rinnalla!

Muuan toinen esimerkki. Nykyinen sotaministeri Reek, aikaisempi esikuntapäällikkö, on luennoinut taktikkaa alemmilla upseerikursseilla, käsitellen hiljan saksalaista taktikkaa Puolassa. Erään oppilaan kerrotaan tällöin pyytäneen hänen selostamaan myös suomalaista taktikkaa nykyisessä Suomen sodassa. Vastaus kuului lyhyesti: "Se on puukkotaktikka; sellaisesta ei luennoida". - Sen olen kuullut useammalta taholta m.m. asioinnoitaja Hellstedt'iltä, mutta toistaiseksi en ole tavannut ketään läsnäollutta.

Sitä ilahduttavampaa on panna merkeille se lämpö ja innostus Suomen asiaan, mikä tulee näkyviin niin moninaisissa muodoissa tavallisissa kansalaispiireissä, ja mistä jo ajemmin olen tiedottanut. Vapaaehtoisia tarjoutuu päivittäin, sekä kirjein että henkilökohtaisesti - m.m. pari raitiotietyttöä tehtävään tai toiseen, jossa "voisivat olla hyödyksi Suomelle" - ja rahalahjoja, joukossa huomattaviakin, saapuu edelleen; samoin villatavaroita, joita suurella innolla on ryhdytty valmistamaan eri kumilla maata. Niinikään esitetään kaikenlaisia "keksintöjä" ja annetaan "hyviä neuvoja", kuinka vihollinen parhaiten voidaan tuhota. Suomen radiolähetykset ovat käyneet erittäin suosituiksi, mistä todisteeksi pyydän esittää lainauksen eräästä kirjeestä: "Millä innolla ja kiinnolla kuulemme teidän radiotanne kautta maan. Sen tietoja suorastaan niellään. - - - Siitä on nyt tullut meidän radio ja oikeudella meidän, sillä juuri sitä kuullaan täysin omana."

Lopuksi muuan sana Viron lehdistön suhtautumisesta sodanaikaiseen Suomeen. Myötämielisin on epäilemättä ollut "Päivälehti", joka julkaisee suomalaiset sota-uutiset säännöllisesti



ensiksi ja jossa on ollut runsaasti hyvää kuva-aineistoa. "Rahvaleht'eäkään" ei ole syytä soimata sen jälkeen kuin siinä tapahtui päätoimittajan vaihdos. Sen sijaan "Uus Eesti" ja "Postimees", jotka molemmat ovat hallituksen äänitorvia, julkaisevat melkein aina ensiksi neuvostolaiset tiedonannot ja ot-sikoivat uutisensäkin jossain määrin "liittolaishenkeen". Ensinmainittu ei sitäpaitsi artikkeleissaakaan ole vielä lakanut näykimästä Suomen ulkopolittista suuntausta, missä suhteessa pyydän viitata Lähetystön lentiselostukseen no. 2. Huomioonottaen sen, mitä edellisessä ja myös ajemmin olen määrävien piirien mielialoista esittänyt, ei sitä liene syytä kummeksua.

P. J. Kuningas

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C12*

ASIA: \_\_\_\_\_

*Talinnasta olevan lähetystön rap. n:o 4.*

*Ministeri Kojanen.*

*6/2 1940.*

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, helmik. 6 p:nä 1940.

189.

*Kuusi Ulkoas. min. rahoyt.  
17.2.1940  
PK*

19/237  
15/2-40  
1940  
C12

Ulkoasiainministeriölle.

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 4 otsakkeella

Neuvotteluja balttilaisesta yhteistyöstä.

Ministeri: *P. J. Rönkä*

SAVONLINNAN

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o

4.

Tallinna ssa 6 p:nä helmi kuuta 19 40.

19 237 he. 40  
15/2-40

Asia: Neuvotteluja balttilaisesta  
yhteistyöstä.

5 C12

Kuluvan kuun 3 ja 4 p:nä pidettiin Tallinnassa samanaikaisesti kaksi balttilaista yhteistyötä koskevaa neuvottelua: Viron, Liettuan ja Latvian ystävyysyhdistysten keskusostimiston neuvottelukokous ja näiden maiden kaupunki-liittojen keskusjärjestön neuvottelukokous. Nämä kokoukset pidettiin erillisinä, mutta niiden jäsenille oli valmistettu yhteiset vastaanotto- ja juhlatilaisuudet.

Mitä ensinmainittuun neuvottelukokoukseen tulee, käsiteltiin siellä yhteistoiminnan muotoja niin hyvin poliittisella, taloudellisella kuin myös kulttuurialoilla. Vanha ajatus Itämerenmaiden tulliliunionista on kuulemani mukaan nostettu siellä uudelleen esille ja saanut kamatusta varsinkin virolaisten ja latvialaisten osanottajien taholla. Erään virolaisen osanottajan lausunnossa katsottiin tulliliiton muodostavan tarpeellisen etapin Itämerenmaiden yhteistoiminnan päämäärään, nim. Itämerenmaiden liittovaltioon.

Neuvottelukokouksen päätöslauselmassa rajoitettiin kuitenkin siihen, että päätettiin kutsua koolle heinäkuun 15-17 päiviksi Tallinnaan kyseellisten ystävyysyhdistysten yleinen kongressi, jonka ohjelmassa ovat seuraavat kysymyk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkomaainministeriön tiedoituksiin.



set: 1) Itämerenmaiden tuotannollinen omavaraisuus, 2) Itämerenmaiden keskinäinen kulttuurivaihto ja 3) Itämerenmaiden työpalkkalainsäädäntö.

Kysyessäni erään osanottajan mielipidettä neuvottelukokouksen merkityksestä, sain vastaukseksi, että tärkeämpää kuin kokouksessa tehdyt päätökset, on se, että voidaan osoittaa, että Itämerenvaltiot voivat vapaasti päätellä keskinäisistä suhteistaan sekä se, että niissä niin yhdessä kuin toisessakin voitiin todeta heränneen entistä suuremman halun keskinäiseen yhteistyöhön.

Mitä taas tulee kaupunkiliittojen keskusjärjestön neuvottelukokoukseen, päätti se myös järjestää yleisen liittokokouksen Tallinnaan samanaikaisesti ystävyysyhdistysten kanssa sekä pyrkiä yleensä kunnallisen elämän yhdenmukaistamiseen Itämeren maissa.

*P. J. Kinnunen*



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

**RYHMÄ:** 5.

**OSASTO:** C12

**ASIA:** \_\_\_\_\_

Tallemassa olevan lähetysten rapo. n:o 5.

Ministeri Gyminen.

8/2 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, helmikuun 8 p:nä 1940.

194.

*2*  
*Stana Ulkoms. min. nro. 17/2-1940. RAL*

Ulkoasiainministeriölle,

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 201237 / 8. 19 40		
17/2-40		
KYMA	OSASTO	ASIA
	5	012

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinna Lähetystön tiedotuksen  
no. 5 otsakkeella

Laidoner suomalais-virolaisista suhteista.

Ministeri: *P. S. Heikkinen*

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Erittäin

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Tallinna ssa 8 p:nä helmi kuuta 1940.

Asia: Laidoner suomalais-  
virolaisista suhteista.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
40.	20/237 hae	40
15/2-40		
ASIA	OSASTO	ASIA
	5	C12

Uudenvuoden-päivänä piti kenraali Laidoner Tallinnan upseerikasinossa suljetulle upseeripiirille "suuren" puheen, mistä näihin saakka ei ole päässyt julkisuuteen muuta kuin epämääräisiä huhuja. Lähetystön on nyt kuitenkin onnistunut saada käsiinsä puheen teksti (salainen kirje no. 193) joka on sitä laatua, että se vaatii eräänlaista selvittelyä.

Esiteltään laveasti viime syksyn tunnettuja poliittisia tapahtumia ja Viron sekä toisten Itämerenmaiden kulke-  
maa tietä avunantosopimukseen Neuvostoliiton kanssa hra Laidoner siirtyy käsittelemään "Suomen kysymystä", joka hänen sa-  
nainsa mukaan koskettaa Viroa kahdelta puolelta, nim. keski-  
näisten suhteiden ja strategian näkökulmalta, joista viimeai-  
nittu on merkitsevempi, "koska länsivallat mielellään näkisi-  
vät, että Itämeri muuttuisi yleiseksi taistelualueeksi ja et-  
tä Saksa leikattaisiin irti tarveaine-tukikohdistaan, jollaisia  
ovat Skandinaavia ja Itämerenmaat Suomen ohella."

Ryhtyessään käsittelemään suomalais-virolaisia suh-  
teita hra Laidoner aluksi selostaa puolustusliittohankkeita  
Suomen, Itämerenmaiden ja Puolan välillä, mitkä raukesivat

## JAKELUOHJE:

Tavallinen.

## Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoi-  
tuksiin.

siihen  
 /että suomalaisten mielestä "Itämerenmaiden asema oli uhanalainen, jotavastoin Suomea ei uhannut kukaan" ja liettualaisten mielestä taas heidän suurin vihamiehensä oli Puola. "Se oli minun käsitykseni mukaan harha-askel Liettuan ja Suomen puolelta."

Tämän jälkeen jatkuu puhe hra Leidonerille ominaiseen tyyliin seuraavasti:

"Nyt alkoi rauhanaikainen työ. Teimme kaikki, että voisimme ylläpitää hyviä suhteita neapurienne kanssa. Suomalaiset auttoivat meitä vapaussodassa. Meillä oli määrätty suhteet suomalaisiin, me korostimme niitä ja siitä oli määrätty tulokset. Mutta toisaalta on minun sanottava, että suomalaiset katsoivat meihin koko ajan ylhäältä alas. Me käsitimme kyllä sen, että me olimme pienemmät ja että meidän asemamme oli vaikeampi ja me emme panneet sitä kaikkea niin perin pohjin pahaksemme sekä teimme työtämme edelleen. Sitten tuli ajanjakso, jolloin suhteet Suomeen de facto muuttuivat varsin hyviksi. Ne olivat vuosi 1933 ja varsinkin vuodet 1934, 1935 ja 1936. Minun on mainittava, että tähän aikaan oli Suomen valtakunnan johtavalla paikalla presidentti Svinhufvud. Kun hän v. 1934 vieraili Virossa, lausui hän keskustelussa suoraan - hän tiesi, että meillä silloin oli vaikea olotila - Te tiedätte, kuinka paljon Suomessa on ihmisiä sitä vastaan, että minä tulin Vieroon, mutta minä käsitän, että meidän on tehtävä työtä yhdessä. Siinä suhteessa oli hän kaukonäköinen poliitikko. Sitä seurasi vastavierailut j.n.e. ja kaikki se kesti niin kauan kun Suomen valtakunnan johdossa oli presidentti Svinhufvud ja kunnes tämän paikalle tuli toinen henkilö. Suomen valtionpäämiehen vaihdoksella Suomi otti toisen suuntauksen.



Pian alkoi myös suurvaltain suhteissa selvitä, että ristiiriita on talossa. Ja sen johdosta pikkuvaltiot alkoivat välittömästi miettiä, mihin suuntaan oli orientoiduttava. Ja Suomen orientatio kääntyi Skandinavian valtioiden puoleen. Tiedätte itsekin, että pari vuotta sitten Viron tasavallan presidentti vieraili Suomessa, kun taas Suomen presidentti ei voinut tulla Vieroon. Kerran hän oli sairas, kerran hänellä ei ollut aikaa j.n.e., joskin hän myös todellisesti kerran oli sairas.

Nyt oli myös meillä Virossa monenlaisia käsityksiä. Meillä oli ihmisiä, jotka katsoivat, että meidän olisi pitänyt pyytää Suomea avuksi. Yritimme tehdä kaikki, mikä oli mahdollista. Kun olimme kriisiaikaa syyskuussa, niin Suomen ulkoministeri ei löytänyt mahdollisuutta ottaa vastaan Viron lähettilästä ja hän sai keskustella erään osastopäällikön kanssa, joka selitti varsin laveasti ja selkeästi, että Suomi ei voi tehdä mitään Viron hyväksi. Kaikki ne jutut, että Suomi on tarjonut meille apuaan, ovat tyhjää puhetta ja suoranainen valhe! Mitään sellaista ei ole ollut, vaan päinvastoin - Suomi lausui kategorisesti, että se ei voi mitään meidän hyväksi tehdä. Suomen käsitys asemastaan oli se, ettei sillä ollut mitään pelättävää idästä. Ja niin se asia meni. Meillä kuitenkin oli se käsitys, ettei Pietaria puolusteta ainoastaan etelästä vaan myös pohjoisesta ja että Suomen raja on vielä lähempänä sitä kuin Viro. Suomessa oli kuitenkin toinen käsitys ja sille oli luvassa ulkopuolelta paljon apua. Nyt näyttää, että apu on ainoastaan moraalinen. Te muistatte, että Tukholmassa oli Skandinavian valtionpäiden kon-

ferenssi, missä näitä kysymyksiä käsiteltiin. Minun ymmärtäkseni ei Suomea sotilaallisessa suhteessa voi/ny<sup>t</sup>/auttaa moraalinen eikä materialinen apu, vaan sille on tarpeen ehdottomasti veri-  
apu. Ja veriapua ei kukaan anna!"

Olen katsonut olevan syytä lainata nämä tekstin kolme peräkkäistä kappaletta kokonaisuudessaan, sillä niiden sanonta ja sävy on siksi omalaatuinen, että se selostettaessa varmaan jotain menettäisi. Omalaatuinen on myös se keveys ja pintapuolisuus, jolla puhuja käsittelee suomalais-virolaisten suhteiden kehitystä viime vuosien kuluessa. Mitä taas tulee argumenttaukseen ja Suomeen kondistettuihin syytöksiin, ovat ne sellaisia, että niitä luulisi lukevansa "Uudisleht'in" palstoilta eikä Viron armeijan ylipäällikön puheesta, joka kuuluu sitäkkin oudonmelta, jos muistuttaa mieleensä kenraalin sanat vuosi sitten Helsingissä. Silloin oli mukana peätosta ja lämpöä, silloin sai kuulla, että Suomen-Viron sopimus on kirjoitettu ei musteella, vaan verellä.

Tällaisen muodonvaihdon jälkeen voi käsittää, että hra Leidoner ymmärtää Neuvostoliiton Suomelle esittämiä vaatimuksia ja ristiriidan syntyä. "On perin ymmärrettävää", lausuu hän, "että Neuvostoliitto nyt tahtoo käyttää hyväkseen suotuisaa olotilaa, mikä sillä nyt on, ja kun se sitä ei tekisi, niin voitaisiin sanoa, että se työskentelee omia etujaan vastaan. Politikassa on meidän ymmärrettävä toisten, vieläpä vastustajankin etuja ja niitä hyväksyttävä. Jos alati ainoastaan nostaa esille omaa käsitystään, niin joutuu lopuksi omissakin ajatuksissaan umpikujaan. Kun Neuvostoliitto on nyt joutunut ristiriitaan Suomen kanssa, niin tulee uskoa, että se nyt ei enää niin helposti peräänny."

Todettuaan tämän jälkeen, että "Suomessa on ras-  
kas murhenäytelmä käynnissä" ja että Skandinaviasta ei tule  
"veriapua" - myöhemmin hän kylläkin myöntää "muutamien satojen"  
ruotsalaisten lähteneen Suomeen - puhuja tekee itselleen ky-  
symyksen: "Miksi minä nyt tätä kaikkea niin laiveasti käsit-  
telen?" Vastaus kuuluu: "Siksi, että monet luulevat, että  
myöskin meissä on vikaa ja että meidän suhteemme Suomeen  
eivät ole olleet kyllin tiheät. Minun on lausuttava, että  
me teimme kaikki parantaaksemme suhteitamme Suomeen. Te tie-  
dätte, kuinka paljon heimotyötä on tehty kansojemme kesken.  
Mutta se, että heimokonsertit ovat lämpimät ja että kansan-  
jäsenet suhtautuvat toisiinsa hyvin, ei merkitse, että sil-  
loin myös vallanpitäjän välillä suhteet olisivat sydämelli-  
set. Me puolestamme olemme tehneet kaikki, jotta suhteet  
Suomeen olisivat hyvät, mutta vahingoksi niin ei ole tapah-  
tunut."

Nykyisessä Suomen-Neuvostoliiton ristiriidassa on  
"yksi asia selvä: me emme saa ajaa sellaista politiikkaa, et-  
tä nyt ryhtyisimme johonkin uuteen ja nimenomaan toimintaan  
Suomen hyväksi. Kun sitä ei voimut tehdä silloin, kun sii-  
hen oli mahdollisuus, ja kun Suomi itse sitä ei ottanut  
vastaan, kun Suomi jäi sellaiselle kosketukselle kylmäksi,  
kun se selitti, että sillä ei ole meihin kiintoa ja että  
Itämerenmaat niin-kuin-niin kerran muuttuvat Venäjän maakun-  
naksi ja että Suomella on toiset kohteet mielenkiinnolleen,  
nimittäin Skandinavian maat, silloin ei siinä ole mitään te-  
kemistä. Mutta nyt on Suomen kannanotto muuttunut, nyt syy-  
tetään meitä siitä - pysähdyn mielelläni tähän asiaan la-  
veammin - että me emme lähde Suomelle avuksi. Me emme ole

velvolliset Suomelle apua antamaan. Kun Suomi irtisanoi yhteistyön meidän kanssamme, kuinka me nyt voimme lähteä sitä auttamaan? Ja me emme saa ryhtyä rikkomeen sopimuksia, joita olemme tehneet Neuvostoliiton kanssa. Se ei myöskään olisi meille hyödyksi."

Kosketeltuaan tämän välien selvityksen jälkeen suurvaltasodan laajenemismahdollisuuksia palaa puhuja jälleen Suomen kysymykseen anteakseen läksytyksen niille, jotka uskaltavat olla toista mieltä ja ajattelevat avunantoa Suomelle, seuraavaan tapaan: "Meillä on edessämme raskaat ja vakavat ajat ja niille, jotka useasti räyskivät, että miksi ei ole lähdetty Suomelle avuksi, niille on, hyvät herrat, velvollisuutenamme sanoa: Älkää räyskikö, pitäkää leukanne kiinni. Mutta ne, jotka puhuvat, eivät ole niitä, jotka jotain tekevät. Koskaan eivät suunsoittajat ole tekijämiehiä. Toiseksi meidän on ajettava Viron valtakunnan ja kansan politiikkaa. Meidän tehtävämme on johtaa oma valtakuntamme ja kanssamme kokonaisena sodan ristiriidoista ja säilyttää valtakunnallinen järjestyksemme, järjestöme ja laitoksemme."

Selostusta voisi vieläkin jatkaa, jos tahtoisin seurata hra Laidonerin ajattelua sen liikkussa yleispolittisilla poluilla. Mutta se on ehkä tarpeetonta. Pääasia, toisin sanoen se, mitä hän ajattelee suomalais-virolaisista suhteista, ja mihin suuntaan hän tahtoo johtaa Viron upseerikunnan mieliä, on jo käynyt edellisessä täysin selville.

---

Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää huomiota vielä erääseen seikkaan. Hra Laidoner väittää puheessaan, että



syyskuussa Viron "kriittisenä aikana" Suomen ulkoministeri ei löytänyt mahdollisuutta ottaa vastaan Viron lähettilästä. Samaa väitettä olen saanut kuulla viljeltävän sekä välisministeriössä että yleisesikunnassa. Tartossa on sitä yritetty levittää korporationien piireihin. Kun tällaisella väitteellä voi vastaisuuteen nähden olla jotain merkitystä, olisi mielestäni syytä tavalla tai toisella se kumota tai, jos jokin väärinkäsitys tosiaan on sattunut, saattaa se oikeisiin mittasuhteisiinsa.

P. J. Oksanen

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

**RYHMÄ:** 5

**OSASTO:** C 12

**ASIA:**

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Synninen

17/2 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, helmik. 17 p:nä 1940.

247/14.

22/227 Pal 40.

26/2-40

5 CR

Ulkoasiainministeriölle,

Sean kunnioittsen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 6 otsakkeella

Moskovan kuuluisia.

Ministeri: P. Rönkä

*Heinä Ulkoasiainministeriön  
6. III. 1940.  
RAL*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Tallinna ssa 17 p:nä helmi kuuta 19 40.26/2-40

22 207 tal 80.

Asia: Moskovan kuulumisia.

5 C12

Tallinnassa vieraili kuluvaan kuun 13-14 p:nä Yhdysvaltain Moskovan-suurlähettiläs Steinhart mukanaan eräs suurlähetystön virkamies. Matkatovereiksi oli Riassa lisäksi liittynyt Itämerenmaissa akkreditoitu virkaveljeni Wiley.

Virallisista henkilöistä tapasi hän täällä kenraali Laidonera ja välisministeri Piipiä, joskin lehdistä on nimenomaan ilmoitettu, että "kuulemamme mukaan ei Viron virallisilla henkilöillä ollut mitään kohtaamista suurlähettiläs Steinhartin kanssa." Edellisen luona teki hän käynnin ja jälkimmäinen oli kutsuttu aamiaiselle Amerikan lähetystöön.

Lähetystön piirissä tapahtuneissa keskusteluissa on hra Steinhart, kuten asiainhoitaja Leonard on minulle luottamuksellisesti kertonut, antanut varsin synkän kuvan viimeaikaisesta kehityksestä Neuvostoliitossa. Olot vaikeutuvat päivä päivältä ja virallisellakaan taholla ei sitä voida enää täysin kieltää. Asiain näin ollen oli Suomella hänen käsityksensä mukaan suuret chancet selviytyä, joskin Neuvostoliitto näyttää kohdistavan kaikki voimansa sitä vastaan. Joka tapauksessa on arvonto maailman silmissä menetetty. Monet seikat viittasivat hra Steinhartin mielestä siihen, että Neuvostoliitto kai-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomassadustuksen tiedotuksella.

Ei ulkomassadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksella.



kesta huolimatta ja pelastaakseen prestige'nsä rippeitä hyökkää ennen pitkää Balkanille, jolloin hyökkäys todennäköisesti kohdistetaan Romaniaan, mutta mahdollisesti myös Bulgariaan. Kremlissä tiedetään, että "Romania ei ole Suomi enemmän kuin sitä on Bulgariakaan."

Kosketellessaan sovintomahdollisuuksia Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli hra Steinhardt esittänyt mielipiteensä, että välittäjinä tulisi ensi sijassa kysymykseen Saksa, toisessa Ruotsi ja kolmannessa ehkä Viro. Kesrusteluistaan v. Schulenburgin kanssa oli hän saanut käsityksen, että Suomen asia on tätä paljon askarruttanut ja että henkilökohtainen myötätunto Suomea vastaan on tähän yhtenä syytä.

Hra Steinhardtin matka tänne oli täysin epävirallinen, mutta hänellä ei näytä olleen mitään sitä vastaan, että siitä tehtiin numeroa. Niinpä hän ei tehnyt mitään muutosta "Uus Bestin" julkaisemaan tiedotukseen, missä puhutaan "kaksipäiväisestä elävästä toiminnasta Amerikan lähetystössä Tallinnassa," ja mikä hänelle esitettiin nähtäväksi ennen sen julkaisemista.

Miltei samanaikaisesti saapui Tallinnaan toinenkin Moskovan-lähettiläs, nimittäin Viron lähettiläs Re i, jota välisministeriö, kuten aikaisemmin olen ilmoittanut, odotteli tänne jo kuun vaihteessa.

Halusin häntä mielelläni puhutella ja eräs yhteinen tuttavamme oli ottanut järjestääkseen tapaamisemme. Oli määrätty aika ja paikka, mutta - tuloksetta. Odottaessamme häntä saimme nimittäin ilmoituksen, että hän sattuneista syistä oli estetty saapumasta. Ymmärsimme, että viime hetkellä oli voittanut varovaisuus - ja siihen saattoi olla

täysi syy.

Kiertoteitse olen myöhemmin saanut kuulla häneltä seuraavaa.

Sovinnon aikaansaaminen Suomen ja Neuvostoliiton välillä olisi tällä hetkellä mahdollinen vain raskain ehdoin. Suomen olisi kaikesta päättäen suostuttava jokseenkin samoihin ehtoihin, jotka sille esitettiin viimeisissä neuvotteluissa Moskovassa. Lisäksi odottaisi Moskova, että ennen mahdollisten neuvottelujen alkamista Suomen hallituksen kokoonpanossa tapahtuisi joku sille mieluinen muutos. Sopivin välittäjä tällä hetkellä olisi ehkä Ruotsi kaikesta sen ja Neuvostoliiton välisistä hankauksista huolimatta. Kuusisen hallitus ei muodostaisi mitään vakavampaa estettä, sillä "yhtä helposti kuin se nostettiin esiin, yhtä helposti se pantaisiin kellarin."

Tilanne muuttuu kuitenkin toiseksi ja aivan oleellisesti, jos Suomi jaksaa pitää puoliaan ja kestää vielä pari kuukautta eteenpäin. Suomen sota on nimittäin saattanut aikaan Neuvostoliitossa sekasorron, mitä tuskin saattaa liioitella ja mikä pahenee päivä päivältä. On jo selvästi havaittavissa, että sotaan Suomen kanssa on kyllästytty ja jos tähänastisia tuloksia parempiin ei päästä, saattaa koko sovjet-järjestelmä joutua vaaraan. Tämän uhan edessä voi Kreml "yli yön" löytää yhteisen kielen Suomen kanssa.

Hra Rei oli lisäksi saanut kuulla, että Tukholmassa on Neuvostoliiton taholta ollut havaittavissa eräänlaisia tunnusteluja rauhan mahdollisuuksista. M.m. on "Passin" edustaja käyttänyt nelisen tuntia keskusteluun Viron sanomalehtiattasee x Astin kanssa Suomen asiasta, haluten tietää, kuinka pitkälle Suomi Astin käsityksen mukaan voisi myöntyä Neuvostoliiton vaatimuksiin.

P. J. Hamming

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Lyytikäinen

21/2 1940.

Tallinmassa, helmik. 21 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

257/17.

24 227 Hel. 5. 40.

272-40

Ulkoasiainministeriölle,

5 CIR

*Min. Tanner  
notus 2.11.*

Saan kumioittsen oheisena lähettää  
Ministeriölle Talliman Lähetystön tiedotuksen  
no. 7 otsakkeella

Selostuksia riigikogun ulkoasiainvaliokunnassa.

Ministeri:

*P. J. Kinnunen*



Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Tallinna ssa 21 p:nä helmi - kuuta 19 40.

24 237 Pal 40

27/2-40

Asia: Selostuksia riigikogun ulko-  
asiainvaliokunnassa.

5 C12

Tänään oli riigikogun puolustus- ja ulkoasiainvaliokunta kokoontunut alkaneen istuntokauden ensimmäiseen istuntoon, jonka päiväjärjestykseen oli merkitty välisministeri Piip'in ja ylipäällikkö, kenraali Laidoner'in selostukset poliittisesta asemasta. Näistä selostuksista olen luotettavasta lähteestä saanut kuulla seuraavaa.

Hra Piip esitti verrattain ylimalkaisen katsauksen Europan poliittiseen tilanteeseen viipyen kauemmin vain Balkanin kysymyksen parissa. Italian edut Balkanilla näyttivät hänen mielestään yhä selvemmin käyvän Neuvostoliiton ja siihen ystävästyneen Saksan etuja vastaan. Jos Neuvostoliitto ryhtyisi sotilaallisiin toimenpiteisiin Romaniaa vastaan, mikä mahdollisuus "häämöittää näköpiirissä", olisi siitä kaiken todennäköisyyden mukaan seurauksena Italian ja Saksan teiden erkaneminen.

Pääosan selostuksestaan omisti hra Piip virolais-neuvostolaisille suhteille. Neuvostoliitto on jo esittänyt erinäisiä "toivomuksia", joihin Viron osittain on ollut vaikea, osittain mahdotonkin suostua. Viime vuoden lopulla Neuvostoliitto olisi halunnut siirtää Viroon, lähimmä Tallin-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksien.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksien.

naan, täällä majailevien sotilashenkilöiden vaimoja ja lapsia, yhteensä 5000 henkeä. Tämä henke kuitenkin raukesi Viron hallituksen ilmoitettua, että venäläisten joukkojen sopimukseenmukaista lukumäärää on tällöin vastaavasti vähennettävä, s.o. supistettava 20,000 mieheen. Viime aikoina on kuitenkin Neuvostoliiton taholla ollut havaittavissa halua tulkitta avunantosopimuksen kyseellistä kohtaa vapaammin kuin sen sanamuoto oikeuttaa. Lisäksi on se ilmoittanut ryhtyvänsä ennen pitkää suurempiin rakennustöihin, kuten kasarmien, linnoitusten, jopa koulujenkin rakennuttamiseen ja haluavansa tuoda "tarpeen mukaan" näihin töihin neuvostolaista työvoimaa, mikä kaikki ei ole Viron etujen mukaista ja mitä viimeiseen saakka on yritettävä vastustaa. Niinikään haluaa se saada käyttöönsä kokonaan molemmat Pakrin saaret - suurempi niistä on jo osittain linnoitettu - mistä seurauksena tulisi olemaan väestön täydellinen evakuointi näiltä saarialueilta. Se ei kylläkään ole suuri, noin 380 henkeä, mutta se on kansallisuudeltaan kokonaan ruotsalaista, joten toimenpide tulisi herättämään paljon melua Ruotsissa ja ehkä koko Skandinaviassa.

Monista tukikohtien muodostumisen yhteydessä syntyneistä kysymyksistä on ainoastaan osa saatu selvitetyksi. Sellaisia ovat kysymykset rautatie-, posti- ja lennätinliikenteen järjestelystä ja suoritettavista korvauksista. Sen sijaan ei vielä ole päästy mihinkään sopimukseen eräistä tärkeistä seikoista, kuten tuomiovallasta väliaikaisissa tukikohtissa, korvauksesta maenteiden käytöstä, vuokramaksuista j.n.e.

Herra Laidoner esitteli selostuksessaan viime kuu-

kausien tapahtumia sotilaalliselta näkökulmalta. Länsivaltojen taholla oli hänen mielestään havaittavissa ilmeistä halua sotanäyttämän laajentamiseen ja jos sota tulee kestäväksi vuosikausia, on vaara tarjolla, että nekin, jotka tekevät kaikkensa siltä välttyäkseen, lopuksi temmataan mukaan. "Altmark'in" tapaus Norjassa on merkinä siitä, että Englannilla on halua saada Norjan rannikko valvontaansa ja se palauttaa mieleen puolalaisen vedenalaisen "Orzelin" tapauksen Tallinnassa kaikkine jälkinäytöksineen. Sen sijaan ei ranskalais-englantilaisten joukkojen kokoaminen Syyriaan ja läheiseen Itään ollut hänen mielestään toistaiseksi muuta kuin varovaisuustoimenpide, minkä "sanomalehti - strategia" on paisuttanut todellisia mittasuhteita suuremmaksi.

Mitä tulee Neuvostoliiton hyökkäykseen Suomeen, oli se tapahtunut "kevytmielisesti", mistä seurauksena oli "joukko pettymyksiä". Suomalaisilla oli "hyvinä liittolaisina pakkanen ja lumi." Nyttemmin on Neuvostoliitto ollut pakoitettu ottamaan asian vakavasti ja se on lähettänyt Suomea vastaan 40 divisionaa kaikkiaan 140:stä, jotka sillä nykyään on aseissa. Taistelu tulee arvattavasti jatkumaan vielä kotvan aikaa, mutta ellei Suomi saa runsasta aseellista apua, ei se lopuksi voi kestää sitä ylivoimaista painetta, mikä siihen nyt on kohdistettu. Ruotsi, jonka edut ovat lähinnä kyseessä, näyttää kuitenkin rajoittuvan vain entiseen avustustapaansa ja Englanti taas ei osoita halua katkaista suhteitaan Neuvostoliittoon. Viron on joka tapauksessa noudatettava mitä täydellisintä puolueettomuutta. Ne nuoret miehet, jotka ovat lähteneet lahden yli, olisivat tehneet paremmin jäädessään kotiin, sillä me voimme vielä heitä tarvita." Me voimme vastoin tahtoammekin

joutua sotaan, josta emme vielä tiedä, ketä vastaan sitä on käytävä ja kutka tulevat olemaan taistelutovereitamme."

---

Valisministeri Piipin selostus ansaitsee huomiota ennen kaikkea siksi, että siinä avoimesti ja vastoin julkisesti ja yksityisesti esitettyjä vakuutteluja myönnetään Neuvostoliiton havittelevan enempää kuin mistä on sovittu. Vielä viime tammikuun lopussa hra Piip keskustelussa kanssani kuitenkin uhrasi aikea ja vaivaa osoittaakseen kuinka "korrektisti" venäläiset ovat esilletulleissa kysymyksissä suhtautuneet Viroon ja sen viranomaisiin. Nyt hän ensi kerran tunnustaa - vaatien valiokunnan jäsenten ehdotonta vaiteliaisuutta - että Neuvostoliitto pyrkii tulkitsemaan avunantosopimusta laveammin kuin sen sanonta oikeuttaa ja että se jo on esittänyt "toivomuksia" t.s. vaatimuksia, joihin Viron on vaikea tai mahdoton suostua.

Omasta puolestani olen taipuvainen uskomaan, että se mikä nyt on "mahdotonta" on ennen pitkää mahdollista ja että täällä tullaan aste asteelta suostumaan siihen, mitä Neuvostoliitto katsoo itselleen opportunistiksi esittä ja "toivoa".

*P. J. Kuningas*



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Flynnin

6/3 1940

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, maalisk. 6 p:nä 1940.

319/37.

Ulk o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

5 C12

Sean kumioittaan oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinna Lähetystön tiedotuksen  
no. 8 otsakkeella

Huomioita kehityksestä Neuvostoliitossa.

Ministeri:

*P. J. Kunninen*

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Tallinna ssa 6 p:nä maaliskuu 1940.

27 238 Sal 40.

Asia: Huomioita kehityksestä  
Neuvostoliitossa.

27	238	Sal	40.
40.			
5/3-40			
5	e 12		

Viime vuoden lopulla sanomalehtiattaseksi Moskovaan siirtynyt ent. päätoimittaja Laaman on ollut täällä antamassa henkilökohtaista selostusta havainnoistaan Neuvostoliitossa. Eräältä huomattavalta henkilöltä olen niistä saanut kuulla seuraavaa.

Sodalla Suomea vastaan on Neuvostoliiton sisäisiin oloihin ollut suurempi vaikutus kuin etukäteen olisi saattanut odottaa. Liikenne on sotilas- ja muonituskuljetusten kautta aivan uskomattomasti vaikeutunut. Niinpä on Moskovan ja Pietarin välillä päivittäin enää vain kolme junavuoroa siviiliväestöä varten. Moskovassa on elintarvetilanne tammi-helmikuulla ollut siksi vaikea, että se on muistuttanut sotakommunismia aikoja. Väestössä ei ole havaittavissa vähintäkään innostusta sotaan ja lukuisat sotilassairasjunat, jotka ovat saapuneet pohjoisesta Moskovaan ja lähteneet sieltä osittain edelleen Kijeviin ja Tulaan, ovat painaneet mielialan entistäkin matalammaksi. Mitään mainittavia mielenosoituksia tai rauhattoimuksia ei Moskovassa ole kuitenkaan tapahtunut vaan on väestö mukautunut kaikkeen sille ominaiseksi käyneellä alistuvaisuudella ja passiivisuudella.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksiin.

Kremlissä ei myöskään olla huolia vailla. Siellä pelätään, että jos Suomen sota pitkistyy, länsivallat lopultakin sekaantuvat siihen ja koko neuvostojärjestelmä saattaa joutua uhanalaiseksi. Tästä syystä ei ole millään tavoin uskallettu reagoida Ranskaa vastaan Parisin-kauppaedustuksessa tapahtuneesta kotitarkastuksesta, mikä toisissa oloissa varmaan olisi aiheuttanut meluisia meeningejä ja vastatoimpiteitä. Ruotsiakin kohtaan on samasta syystä osoitettu diplomaattista huomaavaisuutta vaikkakin hyvin tunnetaan siellä Suomeen suumattu avustustoiminta. Toisaalta taas ei neuvostovaltijoilla - kunhan vain sota Suomessa voidaan saada päättymään - näytä olevan mitään sitä vastaan, että suurvaltasota jatkuu, pikemmin päinvastoin.

Saksen vaikutusvalta Moskovassa on viime kuukausina ollut selvästi kasvamaan päin. Saksalaiset itse, joita Moskovassa on melko runsaasti sekä sotilaallisissa että taloudellisissa tehtävissä, eivät enää pyri sitä salaamaan. Syksystä lähtien ovat Berlinin ja Moskovan osat tavallaan vaihtuneet; sen sijaan että edellisen oli tällöin tarkoin otettava huomioon jälkimmäisen toivomukset, näyttää nykyään jälkimmäinen joutuneen keskinäisissä suhteissa edustamaan myöntyväisempää puolta. Siitä oli hra L:n mielestä yhtenä todistuksena hiljan solmittu taloudellinen sopimus, jonka solmimista saksalaiset m.m. kiirehtivät siirtämällä viisi divisionaa itärajalles.

Saksen Moskovan-suurlähetystön taholta oli L:lle kerrottu, ettei saksalaisilla ole ollut mitään illusioneja puna-armeijan iskukyvyistä ja voimasta. Hyökkäys Puolaan olisi



toisenlaisissa oloissa saattanut päättyä huonosti ja sodan-  
käynti Suomessa on merkittävä melko matalalla arvosanal-  
la. - Kerron kerrottua.

*P. J. Rönkä*

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön raportti: 2.3.40.

Ministeri Syyminen

8/3 1940.

Talinnassa, maalisk. 8 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

323/39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
28 238 Sal 1940.		
1571-74	Ulkoasiainministeriölle,	
RYHMÄ	OSAESTO	ASIA
5	C 12	

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 9 otsakkeella

Neuvostoliiton vaatimukset ja Viro.

Ministeri: *B. Rymin*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Tallinna ssa 8 p:nä maalis kuuta 19 40. 28/238 Sal 40.

Asia: Neuvostoliiton vaatimukset  
ja Viro.

1573-40

5 C 12

Neuvostoliiton taholta Viron viranomaisille esitettyjä vaatimuksia olen käsitellyt raportissa no. 7 ja salaisessa kirjeessä no. 271/23. Lisäksi olen nyt saanut hyvästä lähteestä kuulla seuraavaa.

Joskin Potemkin vielä viime helmikuun 25 p:nä oli selittänyt lähettiläs Reille, että Neuvostoliitto ei halua esittää Virolle muuta kuin "toivomuksia", on Molotov joku aika sitten ilmoittanut viimemainitulle, että Neuvostoliitto ei voi luopua siitä tulkinnasta, jonka se on omaksunut avunantosopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräisiin kohtiin nähden. Sellaisia kohtia ovat ennen kaikkea kysymykset Viroon sijoitettavan varusväen lukumäärästä ja linnostustöihin tarvittavien venäläisten ammatti- ja työmiesten lähettamisestä Neuvostoliitolle luovutettuihin tukikohtiin.

Mitä neuvostolaisen varusväen maksimimäärään tulee, ei siihen Molotovin mielestä voi sisällyttää laivaston miehistöä, joka purjehduskaudella tänän tšätä muuttaa asemapaik-  
kaansa ja joka sitäpaitsi asuu aluksissaan eikä maalla. Tämä on Molotovin käsityksen mukaan niin selvä asia, että siitä ei ole syytä enempää keskustella.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.



Ilman omia ammatti- ja työmiehiä ei Neuvostoliitto voi suorittaa tarpeellisia linnoitustöitään ja Molotov puolestaan pitää selvänä, että Viro sallii noin 8,000-9,000:n venäläisen työmiehen lähettämisen tukikohtiin. Aivan lähiaikoina on suunniteltu lähetettäväksi, osittain Saarenmaalle, osittain Haapsaloon 10 "työdrushinaa", joista jokainen käsittää noin 200 miestä. Lisäksi tulevat specialistit ja sukeltajat. Omien työläistensä ohella tulee Neuvostoliitto myöhemmin tarvitsemaan myös virolaista työvoimaa, arviolta noin 10,000 miestä, missä suhteessa se odottaa Viron hallituksen myötämielisyyttä.

Näitä Molotovin esityksiä on jo käsitelty sekä Viron hallituksessa että riigikogun puolustus- ja ulkoasiainvaliokunnassa. Molemmissa on kuulemani mukaan tultu siihen tulokseen, että näihin on suostuttava sellaisenaankin, ellei neuvottelujen avulla saataisi niistä jotain tingityksi. - Tässä yhteydessä katson olevan syytä mainita, että saamieni varmojen tietojen mukaan on Neuvostoliitolla Virossa nykyään 27,300 miestä armeija ja laivasto yhteenluettuna.

*P. J. K. ...*

W

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lahetystöri raportti n:o 10.

Ministeri Hynninen

23/3 1940.

Talinnassa, maalisk. 23 p. 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

371/59.

35 239 Pal 40.

2/4-40

5 CR

Ulkoasiaiministeriölle,

Saan kunnioitteen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 10 otsakkeella

Suomen rahanteko ja Viro.

Ministeri: P. J. Hänninen

T a l l i n n a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Tallinna ssa 23 p:nä maalisk. kuuta 1940.

35/239 Pal. 8 - 40.  
24-40

Asia: Suomen rauhanteko  
ja Viro.

5 C12

Tieto rauhansopimuksen allekirjoittamisesta Suomen ja Neuvostoliiton kesken otettiin Virossa yleisesti vastaan mielihyvin ja samalla myös omakohtaisin vapautuksen tuntein. Eikä kumma, sillä sodan jatkumisen Suomessa katsottiin merkitsevän oman turvallisuuden heikkenemistä, mahdollisuutta ristiriidan laajenemiseen ja lisääntyviä neuvostolaisia vaatimuksia. Tästä kaikesta on osaltaan hyvänä todistuksena ne lukuisat sähkösanomat (m.m. ent. pääministeri Benpalulta) ja kirjeet, joita onnitteluna eri tahoilta olen saanut. Samaa osoittavat myös sanomalehtien lausunnot (Lähetystön lehtiselostus no. 5), joissa tavallaan raikuu riemu rauhan palautumisesta Itämeren rannoille. "Rahvaleht" toistaa "Politiksenin" sanat: "Pohjolassa iloitaan, kun sen elämässä kohtalokkaan tiistaipäivän jännitys purkaantui rauhansanomaa" ja jatkaa: "Nyt solmittu rauha on sitä lähempänä sydäntämme, kun hirvittävä kamppailu tapahtui aivan lähellämme ja tuotti meillekin välillisesti niitä vaikeuksia, joita sota kaikkialla lähellä oleville aiheuttaa." "Meidän kaikkien pitää tunnustaa, että tämän rauhan solmimisella on laajempikin merkitys kuin vain rauhan palaminen näiden kahden maan välille; sitä voidaan nimittää Pohjois-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.



European rauhaksi", lausuu "Uus Eesti".

Mielihyvään rauhan palaamisesta on täällä kuitenkin liittynyt kirvelevä tunne siitä iskusta, jonka Suomi rauhansopimuksen ohella on saanut. En luulisi erehtyvänä sanoessani, että Viron kansan laajat piirit ovat tunteneet tämän iskun suorastaan omakseen ja että myötätunto Suomea kohtaan on täällä nyt vilpittömämpi ja elävämpi kuin koskaan Viron vapaussodan jälkeen. Siitä olen ehtinyt saada monen monia, usein suorastaan liikuttavia todistuksia niin muodossa kuin toisessakin. Eräessä saamassani kirjeessä lausutaan: "Myötätunto ja mielenkiinto Suomea kohtaan kasvamistaan kasvaa. Osanotto on nyt elävämpi ja läheisempi kuin koskaan aikaisemmin. Sinä, joka olet ollut meille esikuvaksi, jota me olemme salaa ihailleet, ja josta me olemme olleet ylpeät, Sinun kanssasi elää koko Viron kansa." Eräessä toisessa kirjoitetaan rauhansopimuksesta: "Se on kuohuttavaa, se on hirmuista, mitä nyt on tapahtunut. Ajatellessa sitä ikäänkuin jotain katkeaa sisimmässä, ajatus ikäänkuin halpautuu ja - koko olemassaolo. Sydän vuotaa verta!"

Mutta asiain luontoon kuuluu, että on olemassa toiseenkin suuntaan käyviä ajatuksia ja arviointia. Niitä esiintyy nimenomaan eräessä osassa määräävää tahoja ja varsinkin sotilaallisella, joka kuten aikaisemmin olen esittänyt, alusta alkaen on edustanut skeptillisyyttä ja pessimismia Suomen sodan kulkuun ja varsinkin sen lopputulokseen nähden. Erinevistä ajatusvivahduksista huolimatta voinee näiden piirien suhtautumiseen siihen, mitä nyt on tapahtunut, ehkä paraiten pukea lausumaan: eikös me sitä jo sanottu! Luonnollisestikaan ei tällaista ole minulle tai muillekaan Lähetystön jäsenille sanottu suoraan, mutta täältäpäin pohjasävy tulee esiin kesku-

luissa ja kiertoteitse saa kuulla sitä lausuttavan peittelemättä. Tapahtumain kulku Suomessa katsotaan samalla tekävän oikeutta sille "politikan taidolle", josta Viro järjestäessään suhteensa Neuvostoliittoon antoi esimerkin ja jota toiset Itämerenmaat ilman suurempaa empimistä noudattivat. Jos Suomi olisi menetellyt samoin - näin sanotaan - olisi sen asema poliittisesti, sotilaallisesti ja taloudellisesti kokonaan toinen kuin nyt ja se olisi ennen kaikkea voittanut aikaa sekä varustautumiseensa että vastaisten tapahtumien varalle.

Samoisissa piireissä ollaan myös varsin karkäätä arvostelemaan Ruotsia sen suhtautumisesta Suomeen ja viittaillaan siihen, että se muka viime syksynä oli kiihottamassa Suomea jyrkkyyteen Neuvostoliiton vaatimuksia vastaan ja että se tällöin on uskotellut enempää kuin mitä se myöhemmin on voinut lunastaa. Nykyhetkellä on myös nähtävissä, että Ruotsissa ei ymmärretä tilanteen vaatimuksia ja asetutaan epäröivälle kannalle skandinaviseen puolustusliittoon näiden. Näitä virolaisia käsityksiä tulkitsee julkisuudessa "Rahvalehti", joka puolustusliittoa koskevan kirjoituksensa lopussa päättyy tulokseen, että "lähiaikoina ei ole odotettavissa Ruotsin ja Norjan liittoutumista vaan päinvastoin näiden kahden naapurin tähänastisen läheisen yhteistyön heikkenemistä" ja jatkaa: "Jos niin käy, jää Suomessa alullepantu ajatus Skandinavian-Suomen liitosta ilmaan ja Suomen on kysyttävä itseltään, mitä tietä se tässä tapauksessa lähtee kulkemaan."

---

Niissä kansalaispiireissä, joissa myötätunto Suomea kohtaan on saanut konkreettisia muotoja, on kiinnitetty huomiota

myös Suomen jälleenrakentamistyöhön. Lähetystölle on saapunut ilmoituksia lukuisilta henkilöiltä, joista osa ilman mitään korvaustakin olisi valmis tarjoamaan palveluksiaan tässä suhteessa. Niinikään ovat monet perheet halukkaat avaamaan kotinsa evakoiduille lapsille ja osa niistä ottamaan ottolapsiakin. Erään kylän puolesta on tehty ilmoitus mahdollisuudesta sijoittaa sinne 50 evakuoitua lasta.

Mutta samalla on merkittävä, että ne piirit, joiden kalseudesta ja arvosteluhalusta Suomen suhteen edellä olen puhunut, kehottavat tässäkin suhteessa noudattamaan pidättyväisyyttä. Siinä suhteessa pari esimerkkiä.

Kuluneella viikolla teki talousministeri Sepp hallituksen istunnossa esityksen, että se päättäisi puolestaan Viron lahjana Suomen jälleenrakentamistyölle lähettää laivalastinruista, jota valtionviljavarastolla on hallussaan yli oman tarpeen. Esitys näytti saavan kannatusta, mutta sen kaatoi kenraali Laidoner, jonka mielestä Viron oli syytä varoa kaikkea, mitä Neuvostoliitto saattaisi pitää "mielienosoituksena". Tulosta ei muuttanut sekään hra Seppin selitys, että asia voidaan järjestää tavalla, joka sulkee pois tällaisen mahdollisuuden.

Toinen tapaus on yhtä kuvaava. Jaanin seurakunnan kirkkoherra Täheväli, joka talven kuluessa on useamman kerran sulkenut Suomen seurakuntansa esirukouksiin, kehoitti pääsiäispäivän saarnassaan seurakuntalaisiaan ryhtymään voimiensa mukaan nyt tukemaan rakennustyötä Suomessa. Seuraavana päivänä kääntyi puhelimitse hänen puoleensa sisäministeri Jürima tiedustelulla, "katsoiko kirkkoherra tämäläisen vetoomuksen olevan sopuosinnassa sen puolueettomuuden kanssa, mitä Viron on nykyoloissa noudatettava."

*B. L. ...*

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Syyrynen

574 1980



Talinnassa, huhtik. 5 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

412/79.

37/239 Sal. S -40.

874-40

OSASTO

5 C12

Ulkoasiainministeriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 11 otsakkeella

Neuvostoliiton uusi vaatimus Virolle.

Ministeri:

*P. Hymy*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

AINMII Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Tallinna ssa 5 p:nä huhti kuuta 19 40.

27/239 Sal. 8-40.

8/4-40

Asia: Neuvostoliiton uusi

vaatimus Virolle.

OSASTO

5 C12

Keskustelussamme Viron itsenäisyyspäivänä presidentti Päts lausui allekirjoittaneelle m.m., että "venäläiset haluavat nyt saada kokonaan haltuunsa molemmat Pakrin saaret, mille vaatimukselle ei voi löytää mitään tukea avunantosopimuksesta ja lisäksi näyttää siltä, että heitä kovin miellyttäisi myös Osmussaari". (Salainen kirje no. 274/23 helmikuun 25 p:ltä). Tästä keskustelusta ei ole kulunut edes puolta-toista kuukauttaakaan, kun presidentin sanat ovat kokonaisuudessaan muuttumassa tapahtuneeksi tosiasiaksi. Pakri-saaret ovat jo luovutetut Neuvostoliiton käyttöön - niiden evakuointi tapahtuu paraikaa - ja tällä hetkellä käyvät neuvottelut Osmussaaren luovuttamisesta eli virallista terminologiaa käyttäen sen "vuokraamisesta" Neuvostoliitolle.

Molotov on selittänyt Moskovassa lähettiläs Rei'lle, että Neuvostoliiton puolustusjärjestelmä Suomenlahdella jää puutteelliseksi, ellei siihen sisälly myös tukikohta Osmussaarella. Huomioonottaen saaren suuren strategisen merkityksen on Neuvostoliitto Molotovin mukaan valmis maksamaan sen käyttöoikeudesta hyvin huomattavan korvauksen tai myöntämään Virolle etuja jossakin toisessa suhteessa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Viron hallituksen on tämä uusi "toivomus" asettanut jälleen vaikean ratkaisun eteen. Joskaan saari ei ole suuren suuri (pituus 5 km., leveys 1-2 km., asukkaita noin 120 henkeä, kaikki kansallisudeltaan ruotsalaisia) ja joskin se taloudellisessa suhteessa ei valtakunnalle paljoakaan anna, on sen luovuttaminen kaikkea muuta kuin miellyttävää. Se merkitsee vieraan vallan vahvistamista Viron valtakunnan alueella ja samalla uutta rengasta avunantotopimusta ylittävässä vaatimusten sarjassa. Toisaalta taas kielteinen kanta veisi ehdottomasti ristiiriitaan Neuvostoliiton kanssa ja vaarantaisi Viron nykyistä poliittista suuntaa ja laskelmia.

Viimemainittu näkökanta on hallituksessa asiaa harkittaessa päässyt määrääväksi ja kuulemani mukaan on lähettiläs Rei'lle jo annettu vastaava ohje. Neuvostoliitolle annettavaan tai nyt jo ehkä annettuun myönteiseen vastaukseen Osmussaaren "vuokraamisesta" liittyy kuitenkin hyvin huomattava ehto: Neuvostoliiton on vastineeksi puolestaan luovuttava nykyisestä käyttöoikeudestaan Tallinnan satamaan.

Asettaessaan tämän ehdon ei Viron hallituksella kuitenkaan liene ollut kovinkaan paljon toiveita siitä, että Neuvostoliitto tulisi siihen suostumaan. Nykyoloissa saanee pitää jokseenkin varmana, että neuvostovaltiat eivät suostu tähän eikä mihinkään toimivapauttaan Viron rannikolla rajoittaviin ehtoihin. Mutta Viron hallitus voi merkitä hyväkseen, että se on yrittänyt parastaan ja alistunut vasta silloin, kun muuta pääsyä ei enää ollut.

*P. J. K...*

W

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

**RYHMÄ:** 5

**OSASTO:** C 12

**ASIA:**

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Flynnin

20/4 1940.



SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, huhtik. 30 p:nä 1940.

489/116.

AINMINIS

47/2409al 40.

4/5-40

Ulkoasiaainministeriölle,

OSASTO  
3 C10

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.  
12 otsakkeella

Keskustelu välisministerin kanssa.

Ministeri:

P. J. K. [Signature]

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Tallinna ssa 30 p:nä huhti kuuta 19 40. 47/240 Pal 40

Asia: Keskustelu välisministerin  
kanssa.

47-40		
	OSASTO	ASIA
5	C12	

Tämänpäiväisestä keskustelustani välisministeri Piipin kanssa katson olevan syytä merkitä seuraavaa.

"En tiedä, liekö oikein vai väärin", lausui hra Piip," mutta minusta tuntuu nykyisissäkin olosuhteissa Viroon nähden olevan varaa suhteelliselle optimismille". Ja jatkoi: "Mutta missäpä se ulkoministeri Euroopassa nyt olisikaan, joka maansa suhteen voisi olla 100-prosenttisesti optimistinen."

Varsin lohdullista oli hänen sanainsa mukaan se, että Viron taloudellinen elämä ei ollut suurvaltasodasta järkkynt. Elintarpeita ja polttoaineita oli maassa yli oman tarpeen ja Saksasta ja Neuvostoliitosta oli saatu jatkuvasti yhta ja toista, mitä omassa maassa ei tuoteta. Niinikään olivat kokeilut kauttakulkuliikenteen mahdollisuuksista Mustalle Merelle (Odessaan) antaneet tyydyttäviä tuloksia ja todennäköistä oli, että sitä tietä ainakin osittain voidaan korvata se, mitä meriteiden tukkeutumisella länteen on menetetty.

Toisaalta oli erikoisen tärkeää, että Neuvostoliiton kanssa näyttää nykyään olevan mahdollista neuvottelutietä päästä siedettäviin tuloksiin. Taloudelliset neuvottelut päättyivät hiljan huomattavaan ostosopimukseen (Lähetystön salainen

JAKELUOHJE:  
Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.  
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.  
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.  
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kirjelmä no. 482/112) ja, ellei mitään aivan odottamatonta tule tielle, näyttää myös Moskovassa paraikaa käytävät neuvottelut aluesiirroista ja vuokra-alueista vievän ratkaisuun, joka on Virolle edullisempi ja siedettävämpi kuin se, mikä avunantosopimuksen yhteydessä puolisen vuotta sitten oli pakko hyväksyä. Sen mukaan tulisi Neuvostoliitto siirtämään tukikohtiaan mantereelta saarille ja suostumaan luopumaan Haapsalosta, Lihulasta, Kuusikusta ja Kehtnasta molempia Pakri-saaria ja Osmussaarta vastaan. Mantereella jäisi Neuvostoliitolle niinmuodoin vain Paldiski ja Klooga tai oikeastaan vain laajennettu Paldiskin alue sekä rajoitettu käyttöoikeus Tallinnan sotasatamaan. Näitä kysymyksiä selvittelevien delegaatiojen työ on saapuneiden tietojen mukaan sujunut "asiallisella pohjalla ja ilman hankauksia" lukuunottamatta erästä Suomen sotaan osaaottaneen neuvostokenraalin arroganttia esiintymistä.

Mihin suuntaan yleinen poliittinen tilanne tulee kehittymään, siitä oli hra Piipin käsityksen mukaan mahdotonta mitään varmempaa päätellä. Viron suhteen voi se käydä nykyistä vaikeammaksi ja ehkä kriittilliseksikin, josta Saksa hyökkää Ruotsiin tai jos Saksan ja Neuvostoliiton keskinäisissä suhteissa tapahtuu oleellinen muutos.

Johdettuani puheen hiljan tapahtuneeseen Slovakkian tunnustamiseen esitin kysymyksen, olisiko ehkä joku kolmas valtio esittänyt siinä suhteessa joitakin toivomuksia, Herra Piip vastasi, ettei suoranaisesti mitään sellaista ollut tapahtunut. Slovakkia oli itse sitä pyytänyt jo viime syksynä ja asiaa oli käsitelty viime joulukuussa Itämerenmaiden ulkoasiainministerien konferenssissa Riassa. Tällöin jätettiin se kuitenkin ratkaisematta, koska pelättiin myönteisen ratkaisun mahdollises-

ti herättävän esiin kysymyksen n.s. Kuusisen hallituksen tunnustamisesta. Tämä vaara oli nyt ohi ja kun ensin Liettua ja myöhemmin Latvia oli tunnustuksensa antanut ei Virokaan katsunut olevan syytä asiassa enempää empiä. Päätöksen tultua tunnetuksi oli Ranskan Tallinnan-lähettiläs saapunut välisministeriöön tiedustamaan, mitkä olivat kyseellisessä tapauksessa ne kansainvälisoikeudelliset perusteet, joille Viron hallitus oli tunnustuksensa rakentanut. Mitään muuta reagointia ei ole tapahtunut.

*P. S. Hämäläinen*



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Flynnin

24/5 1940.

Tallinnassa, toukok. 24 p. 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

548/141.

A N M I

48/240 Pal. 2 - 40.

29/5 - 40

Ulkoasiainministeriölle,

OSASTO

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 13 otsakkeella

Neuvostoliiton tukikohtien uudestijärjestely Virossa.

Ministeri:

P. J. Pyhäjärvi

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Tallinna ssa 24 p:nä touko kuuta 19 40. 48/240 Tal. S - 40.

Asia: Neuvostoliiton tukikohtien  
uudestijärjestely Virossa.

29/8 - 40

OSASTO

5 C 12

Raportissani huhtikuun 30 p:ltä selostin välisministeri Piipin kertoman mukaan Moskovassa käynnissä olleita neuvotteluja Neuvostoliiton Virossa olevien tukikohtien uudestijärjestelystä ja hänen optimismiaan neuvotteluista odotettaviin tuloksiin nähden. Tämä hra Piipin optimismi näyttää suurelta osaltaan olleen oikeutettu. Joskaan kaikki ei käynyt siten, kuten hän edellytti, on Moskovassa nyt päästy "vuokra-alueiden" suhteen sopimukseen, jonka Viron hallitus on voimut hyväksyä ja joka kieltämättä on siedettävämpi kuin se, mihin viime syyskuussa oli pakko suostua.

Uudessa sopimuksessa, josta julkisuuteen ei ole päätetty mitään muuta tietoa kuin että se on hyväksytty, Neuvostoliitto luopuu useimmista tukikohdistaan mantereella ja siirtyy entistä enemmän saarille. Samalla sisältyy sopimukseen kaikkien "vuokra-alueiden" täsmälliset rajamäärittelyt jotavastoin aikaisemmassa sopimuksessa esim. Hiidenmaan ja Saarenmaan suhteen puhuttiin vain ylimalkaisesti luovutettavista "sektoreista". Uudestijärjestely, kuten hyvästä lähteestä olen luottamuksellisesti saanut kuulla, sisältää yksityiskohdissaan seuraavaa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkomaainministeriön tiedoituksiin.

M a n t e r e e l l a tulee Neuvostoliitto luopumaan nykyisistä tukikohdistaan Haapsalossa, Lihulassa, Sinalepassa, Kuuksissa ja Kehtnassa, joten sille jää vain Paldiski ja Klooga, jotka tulevat yhdessä muodostamaan laajennetun Paldiskin tukikohdan. Tämän lisäksi tulee se saamaan uutena tukikohtana suorakaiteenmuotoisen alueen Suurkylän seudulla (Paldiskin alueesta jonkun verran eteläänpäin) sekä oikeuden käyttää Rohukylän satamaa (Haapsalosta etelään) lastauspaikkana. Käyttöoikeus Tallinnan satamaan jää voimaan entisessä laajuudessaan.

Mitä saariin tulee, saa Neuvostoliitto uusina "vuokra-alueina" haltuunsa kokonaisuudessaan molemmat Pakrisaaret ja Osmussaaren. Avunantosopimukseen perustuva oikeus "sektoreihin" Hiidenmaalla ja Saarenmaalla on uudessa sopimuksessa rajoitettu tarkoin määrättyihin "punteihin", osittain rannikolla, osittain sisämaassa. Hiidenmaalla on niitä kaikkiaan 7 (Tahkuna, Ristna, Hindu, Kärkla, Sillaots, Kidaste ja Pihlaa), Saarenmaalla 15 (niistä huomattavimmat: Kõigusti, Leisi, Ninase, Neeme, Rootsi ja Viidu). Lisäksi siirtyy neuvostolaisten käsiin 6 majakkaa (Pakrin ja Osmussaaren majakat, Tahkuna, Ristna ja Köpu Hiidenmaalla ja Sörve Saarenmaalla).

Pinta-alaltaan muodostavat Neuvostoliitolle uuden sopimuksen perusteella tulevat "vuokra-alueet" yhteensä noin 30,000 ha. Uusille "vuokra-alueille" on neuvostolaisilla oikeus siirtyä tulevan kesäkuun 5 päivän jälkeen. Mitä taas tulee Virolle palautettaviin alueisiin, tapahtum niiden vapauttamisen neuvostojoukoista kuluvan vuoden aikana mantereella ja tulevan vuoden aikana saaristossa.

Edelläesitetyt tukikohdat ovat neuvostolaiset sotilasasiantuntijat valinneet huolellisen harkinnan jälkeen ja niiden kaut-



ta, sen jälkeen kun tarpeelliset varustus- ja linnoitustyöt ovat suoritettut, laskenee Neuvostoliitto voivansa hallita asemaa Itämeren suussa. Virolaisella taholla taas on jo viime syksystä saakka pidetty varsinkin Hiidenmaata ja Saarenmaata enemmän tai vähemmän menetettyinä, joten neuvostolaisten "vuokra-alueiden" lopullista määräämistä ja rajajärjestelyä siellä katsotaan eräänlaiseksi saavutukseksi. Niinikään on Kuressaaren ja Haapsalun vapautuminen neuvostolaisista joukoista varsin positiivinen tulos.

Neuvottelut näistä järjestelyistä ovat kertojani mukaan tapahtuneet sovinnollisessa sävyssä. Kuitenkin oli havaittavissa heti sen jälkeen kun saksalaiset joukot olivat aloittaneet hyökkäyksensä Hollantiin ja Belgiaan, että neuvostolaiset neuvottelijat kävivät kiinteämmiksi vaatimuksissaan ja osoittivat halua saada neuvottelut nopeasti päättyään.

P. J. Hyman

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Tallemassa olevan lähetysten rap. 14.

Ministeri Hynninen

6/6-40

*Pol.*

Talinnassa, kesäk. 6 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

577/150.

MINISTERIÖ	
49240/101 20	
10/6-20	
OSASTO	1012

Ulkoasiainministeriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 14 otsakkella

Neuvostolaista tyytymättömyyttä Itämerenmaihin.

Ministeri: *P. S. Rytty*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Tallinna ssa 6 p:nä kesä kuuta 19 40.

Asia: Neuvostolaista tyyty-  
mättömyyttä Itämerenmaihin.

AINMINN  
149 240/ae 40  
10/6-40  
5 012

Kulunut viikko uutisineen on antanut Itämerenmaalle hakemattoman aiheen käydä tarkkailemaan sitä arkaluontoista asemaa, mihin viimesykyiset avunantosopimukset ja nykyinen yleispoliittinen tilanne ovat ne asettaneet. Peräkkäisinä päivinä ovat sekä Liettua että Viro saaneet havaita, että niiden "ystävälliset" suhteet Neuvostoliittoon ovat niiden hyvien tai huonojen "tuulien" varassa, mitkä Moskovassa milloinkin puhaltavat. Liettua, Neuvostoliiton vanhaa lempilasta, on "Pravdassa" syytetty varsin vakavista rikkomuksista, mitkä voivat johtaa "ikäviin seurauksiin", mutta Virokin on saanut nuhteista osansa. Se seikka, että Latvia sai jäädä mielenpurkausten ulkopuolelle, johtuneen yksinkertaisesti siitä, että Moskovaan odotettiin vierailulle sotaministeri Berkistä ja ei tahdottu etukäteen rikkoa kutsuvieraan mielialaa. Niin ainakin täällä kuulee asiaa selitettävän.

Viroa vastaan kohdistettu Moskovan "Pravdan" kirjoitus (27/5) eroaa Liettua vastaan edellisenä päivänä tehdystä hyökkäyksestä ensinnäkin siinä, että se on merkitty lehden Tallinnan-kirjeenvaihtajan nimeen. Toiseksi on se sisällöltään oleellisesti siivompi ja vailla uhkaaksia. Kolmanneksi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.  
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.  
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.  
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.



tehdään siinä ero "intelligentsijan" ja "johtavien piirien" välillä, joiden jälkimmäisten todetaan ainakin "pyrkivän noudattamaan puolueettomuutta lännen tapahtumiin nähden."

Mitä Viron "intelligentsijaan" tulee, antaa se kirjeenvaihtajalle aihetta monenlaisiin huomautuksiin. Niinpä se "pitää Tanskan ja Norjan miehittämistä samoinkuin saksalaisten tunkeutumista Hollantiin ja Belgiaan hyökkäyksenä ja pienten kansojen orjuuttamisena." Se on suorastaan "vihamielinen Saksalle" ja lisäksi "levittää juttuja, joiden mukaan Saksan ja Neuvostoliiton ystävyys on kestävä ja lyhytaikainen ja että sota molempien välillä on välttämätön tuoden mukanaan kärsimyksiä Viron kansalle".

Polittisten toimihenkilöiden mainitaan kirjoituksessa pidättyvän yleensä puhumasta Neuvostoliitosta. "He luulevat, että keskinäinen avunantosopimus on päästänyt Viron sodasta, mutta siitä ei ole puhuttava". Saksalais- ja neuvostovastais- ta propagandaa kertoo kirjoittaja harjoittavan varsinkin Tarton yliopiston englanninkielen lehtorin ja - niin kummalta kuin se kuuluukin - virolais-neuvostolaisen kauppakamarin sihteerin.

Joskin kyseellinen kirjoitus on, kuten sanottu, sävyllään suhteellisen siivo ja vailla uhkaaksia, on se täällä, kuten matkalta palattuani olen saanut havaita, herättänyt niin hyvin hämmästyttä kuin huolestuneisuuttakin. Pääministeri katsoi tarpeelliseksi kutsua sen johdosta luokseen korkeimpien virastojen päälliköt, jolle hän selosti nykyistä tilannetta ja Viron suhteita Neuvostoliittoon sekä kehoitti heitä noudattamaan niin suhteessa kuin toisessakin pidättyväisyyttä ja harkintaa. Kenraali Laidoner on tehnyt samaa radiopuheessaan ja

välisministeri on Rakveren nuorisopäivillä teroittanut mieliin sitä suurta merkitystä, mikä "ystävällisellä yhteistyöllä" Neuvostoliiton kanssa on ollut ja mikä on tehnyt mahdolliseksi Viron rauhallisen kehityksen niin poliittisella kuin taloudellisellakin alalla. Tätä tietä oli edelleen kuljettava ja samalla "myös otettava huomioon hyvät suhteet Saksan kanssa".

Mitä merkitsevät Neuvostoliiton ylläesitettyllä tavalla Virolle osoittamat nuhteet ja mikä on niiden varsinainen syy? Onko kyseessä vain "tapaus" sellaisenaan vaiko jonkun suuremman otteen ennakkovalmistelu? Näihin kysymyksiin ei täällä tällä hetkellä enemmän taholla kuin toisellakaan voida antaa mitään varmaa vastausta.

Toisten mielestä on Moskova hermostuneisuudessaan tapusten kulusta Länsi-Euroopassa tahtonut tehdä jonkunlaisen "révêrancen" Saksalle ja he viittaavat käsityksenä tueksi siihen tosiasiaan, että DNB oli tilaisuudessa saattamaan julkisuuteen selostuksen kyseellisestä kirjoituksesta samanaikaisesti tai oikeastaan jo ennen kuin se oli julkaistu "Pravdassa". Tässä tapauksessa ei juttu olisi kovinkaan vakava. Toiset taas - niihin kuuluu m.m. liettualainen virkaveljeni - asettavat hyökkäykset Liettuaa ja Viroa vastaan suoranaiseen asiayhteyteen ja näkevät niissä selvän varoituksen tai prologin johonkin jyrkempään esiintymiseen, ehkäpä uusiin Itämerenmaille esitettäviin poliittisiin vaatimuksiin. Sellaisena saattaisi nousta esiin varsinkin kysymys yliesikuntien yhteistoiminnasta, minkä esittämisen välisministeriön pääsihteeri jo viime joulukuussa katsoi olevan mahdollisuuksien piirissä.

P. J. Oksanen

W

U

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa oleva lähetetty raportti n:o 15.

Ministeri Flynninen

21/6 1940.

Pal

SUOMEN LÄHETYSTÖ

610/165.

Talinnassa, kesäkuun 21 p:nä 1940.

No 57/241 Tall. 1940		
25/6 - 40		L. 41.
RYHMÄ	OSASTO	POSTI
5	C 12	

Ulk o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

Se on kunnioittavimmin oheisena lähettää  
 Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.  
 15 otsakkeella

Viime päivät Virossa.

Ministeri:

*B. Kuningas*



Tä l l i n n a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Tallinna ssa 21 p:nä kesä kuuta 1940.

Asia: Viime päivät Virossa.

57/241 Jul 1940.	
RYHMÄ	OSASTO
J	C12

Viroa on jälleen kohdannut isku, raskas ja yllättävä: neuvostolainen sotaväki on odottamatta miehittänyt maan. Ja sitä näyttää seuraavan toisia, tuhoisia ja syvälekäyviä.

"Jotain" tosin oli pelätty, "jotain" oli ilmassa. Liettuan tapahtumat ja "Pravdan" kirjoitus, jota olen selostanut edellisessä tiedotuksessani, olivat synnyttäneet epävarmuutta ja huolestuneisuutta, mutta tuskin kukaan täällä oli voinut odottaa, että isku olisi niin nopea ja kova. Määräavällä taholla yritettiin säilyttää ainakin suhteellista optimismia ja viitattiin hüljan allekirjoitettuihin avunantosopimuksen lisäsopimuksiin sekä hyviin henkilökohtaisiin suhteisiin (Päts-Stalin, Laidoner-Voroshilov). Vakuutena tästä mainittiin m.m. Stalinin Laidonerille joulukuussa Moskovassa jäähyväisiksi lausumat sanat: "Kunniasanani, minä tulen noudattamaan sopimusta".

Tapahtumien kulusta täällä olen päivä päivältä antanut ministeriölle pikatiedoituksia, mutta katson olevan syytä esittää niistä yhteenvedon.

Sunnuntaina, kuluvan kunn 16 p:nä hieman ennen klo 15:ta saapui välisministeriöön lähettiläs Rei'n kautta "esitys", jonka Molotov oli hänen pyytänyt välittämään hallitukselleen ja mihin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.

oli saatava vastaus samana päivänä ennen klo 23 (Tallinnan aikaa). Tässä asiakirjassa, joka samanaikaisesti ja samansisällöisenä mutatis mutandis esitettiin myös Latvian hallitukselle, syytetään Viron hallitusta siitä, että se solmittuaan avunantosopimuksen Neuvostoliiton kanssa on yhdessä Latvian kanssa tehnyt sotilaallisen sopimuksen Liettuan kanssa, mikä sopimus on kohdistettu nimenomaan Neuvostoliittoa vastaan ja mihin se on "pyrkinyt vetämään mukaan myös Suomen". Näin syntyneen sotilasliiton äänenkannattajana on ryhdytty julkaisemaan aikakauskirjaa "Revue Baltique". Neuvostoliiton hallitus, joka puolestaan on tarkoin noudattanut avunantosopimusta ja sen määräyksiä, on näin ollen pakoitettu vaatimaan 1), että Virossa muodostetaan sellainen hallitus, joka on "kykenevä ja valmis ryhtymään kunniallisesti toteuttamaan neuvostolais-virolaista avunantosopimusta" ja 2), että Viron alueelle sallitaan viipymättä marssittaa neuvostojoukkoja ja sijoittaa niitä asutuskeskuksiin "siinä määrin kuin on tarpeellista provokatioaikeiden esittämiseksi ja avunantosopimuksen toteuttamiseksi".

On ymmärrettävää, että Viron hallituksella ei nykyisissä olosuhteissa ollut valinnan varaa ja sen myönteinen vastaus lähetettiin Moskovaan jo hyvissä ajoin ennen määräajan päättymistä. Ja seuraavana päivänä allekirjoitti Laidoner Narvassa jonkunlaisen "lisäsopimuksen" avunantosopimukseen.

Tällä välin, jo klo 5 aikaan aamulla, oli neuvostojoukkojen vyöryminen Viroon alkanut, Se tapahtui pohjoisessa/Narvan kautta ja etelässä Isborskan kautta. Uusiksi sijoituspaikoiksi oli sovittu Tallinna, Tarttu, Pärnu ja Valk, mutta pian ilmeni, että joukkoja oli saapunut ja myös pysähtynyt Viljantiin, Paideen ja Möisakylään.

Hallituksen emottua oli ryhdyttävä muodostamaan uutta, mikä kaiken sen jälkeen, mitä oli tapahtunut, saattoi syntyä ainoastaan Neuvostoliiton myötävaikutuksella. Kuluvan kuun 19 p:nä saapuikin Tallinnaan Shdanov, jonka nimi niin usein on sukeltanut esiin Suomenkin asiain yhteydessä. Keskusteluissa hänen kanssaan oli presidentti Päts esittänyt ehdokkaina pääministeriksi lähettiläs Rei'ta ja oikeuskansleri Palvadrea. Shdanov oli luvannut tiedustaa Moskovan käsitystä heidän sopivaisuudestaan ja palata asiaan. Tänään iltapäivällä kävi selväksi, että Moskova haluaa uskoa hallituksen muodostamisen Tallinnaan hiljan muuttaneelle pärnulaiselle lääkäriille Vares'ille, jota yleisemmin tunnetaan kirjailijanimellään "Johannes Barbarus".

Tapahtumat ovat tällä välin saaneet suunnan, mikä ei enmusta hyvää muodostettavalle hallitukselle eikä maallekaan. Eri ammattiyhdistysten eilen illalla tekemästä päätöksestä jäivät tehdastyöläiset tänään saapumatta työhönsä. Sen sijaan järjestettiin klo 10 Vapaudentorilla "meeting", mihin otti osaa arviolta noin 4000 henkeä. Puhujina esiintyi tuntemattomia virolaisia ja muuan neuvostolainen upseeri. Puheissa, joita suosionosoitukset tavantakaa keskeyttivät, vaadittiin "työtä, leipää ja vapautta" ja "avunantosopimuksen täsmällistä täyttämistä", sekä lausuttiin puna-armeija tervetulleeksi maahan. "Eläköön"-huudot kohotettiin Stalinille, Molotoville ja Shdanoville ja "alas"-huudot Snykyiselle sotaprovokaattorien hallitukselle".

Kokouspaikalta marssivat mielenosottajat neuvostolaisten tankkien saattamana Toompean kautta Kadrioruun, missä lähetettiin delegatio presidentti Pätsin luo vaatimaan poliittisten vankien vapauttamista. Kun presidentti oli delegatiolle ilmoit-

tanut, että sellainen toimenpide on mahdollinen toteuttaa ai-  
noastaan lain määräämässä järjestyksessä, oli seurauksena "alas"  
huudot ja uhkaukset.

Tämän jälkeen ovat tapaukset kehittyneet erittäin  
kiireisessä tempossa ja vallankumoukselliset otteet käyneet yhä  
selvemmiksi. Polittiset vangit ovat väkivalloin vapautetut, hal-  
litustalo Toompealla vallattu, Tallinnan garnisoni riisuttu  
aseista, hallituksen jäsenet pidätetty ja "Pitkän Hermannin"  
huipulle nostettu punainen lippu.

Tätä kirjoitettaessa näyttää tilanne Tallinnassa  
suorastaan kaottiselta. Jos Veres'in hallitus vielä tänään syn-  
tyy, voidaan ehkä vielä paljon pelastaa. Mutta kuinka kauak-  
si? Arvattavasti niin kauaksi kuin Moskova pitää sitä suunni-  
telmilleen suotuisana.

P. J. Kallio



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Hynninen

27/6 1940

*Pol.*

SUOMEN LÄHETYSTÖ

618/167.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Tallinnassa, kesäk. 24 p. 1940.		
52/241 Pal. D. 15 70		
26/6-70		
RYHMÄ	OSASTO	LOMA
5	C 12	

Ulkoasiaiministeriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 16 otsakkeella

Viron uudesta hallituksesta ja sen ohjelmasta.

Ministeri: *P. J. Heikkinen*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Tallinna ssa 24 p:nä kesä kuuta 1940.

Asia: Viron uudesta hallituksesta  
ja sen ohjelmasta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No. 57/24/ Sal D. 1940.		
26/6-40		LVI
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C12	

Neuvostoliiton "esityksen" täällä aiheuttama hallituspuola päättyi hetkellä, jolloin tilanne, kuten edellisessä tiedotuksessani olen esittänyt, oli käynyt varsin kriittilliseksi. Vallankumoukselliset otteet olivat käyneet kuluvaan kuun 21 p:n kuluessa yhä ilmeisemmiksi: iltaan mennessä oli sotaväki riisuttu aseista, poliisin tilalle oli ilmaantunut punanauhaiset järjestysmiehet ja "Pitkän Hermannin" huipulla liehui punainen lippu. Valta näytti olevan liukumassa äärimmäisyysainesten käsiin kun myöhään illalla saapui tieto uuden hallituksen muodostumisesta tri Vares'en johdolla.

On vaikea tietää oliko Shdanovilla, joka pari päivää aikaisemmin oli tänne saapunut ottaakseen Neuvostoliiton edustajana osaa hallituskysymyksen selvittelyyn - tai oikeammin sanoen hallituksen asettamiseen - jo mukanaan jonkunlainen ehdokaslista, mihin mahdollisuuteen olen kuullut viittailtavan, vai ei. Ensimmäisissä neuvotteluissa presidentti Pätsin kanssa hän joka tapauksessa lupasi tiedustella Moskovan kantaa presidentin pääministeriehdokkainaan nimeämien lähettiläs Rein tai oikeuskansle-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ri Palvadren suhteen, joilla molemmilla aikoinaan on ollut hyvä nimi maan vasemmistopiireissä. Sen sijaan/<sup>oli/</sup> hän presidentin mainitessa myös ent. pääministeri Uluotsia päteväenä hallinnollisena kykynä heti huomauttanut, ettei tämä "muodollisista syistä" voinut tällä kertaa tulla kysymykseen.

Moskova ei kuitenkaan halunnut enemmän Rein kuin Palvadrenkaan hallitusta - ensinmainitulle on Shdanov kumulemani mukaan jonkunlaisena "lohdutuksena" lausunut, että "hänet nähdään niin mieluusti Moskovassa" - ja tapahtumain kehittyessä suorastaan kumoukselliseen kriisiin oli presidentti Päts valmis hyväksymään Vares'en ja hänen hallituslistansa.

Siihen vaikeaan tehtävään nähden, jonka tri Vares ja hänen hallituskumppaninsa ovat saaneet osalleen, katson olevan syytä esittää heistä kustakin yksityiskohtaisempia henkilötietoja.

Pääministeri, tri Johannes Vares (synt. 1889) on päätettyään lääketieteelliset opintonsa Kijevin yliopistossa palvellut sotilaslääkärinä sekä Venäjän että Viron armeijassa. Viimeiset pari vuosikymmentä hän on toiminut hermotautilien erikoislääkärinä Pärnussa, mistä vuoden vaihteessa siirtyi Tallinnaan. Suurelle yleisölle hän on tunnetumpi enemmän runoilijana kuin lääkärinä. Kirjailijanimellä "Johannes Barbarus" hän on julkaissut viisi runokokoelmaa, jotka taidearvostelu on määritellyt luonteeltaan "ekspressionistisiksi" ja futuristisiksi." Joku aika sitten myönnettiin hänelle yksi valtion kirjallisuuspalkkioista, mutta hän kieltäytyi ottamasta sitä vastaan. Mielenpitoiltaan "jyrkä vasemmistolainen", kuten määritelmä kuuluu.

Apulaispääministeri Hans Kruus on tunnettu



tiedemies ja historian professori Tarton yliopistossa, jonka vararehtorina hän on ollut useampia vuosia. Hän on "Viron sosiali-vallankumouksellisen puolueen" perustaja (v.1917) ja sen keskuskomitean esimies. Otettuaan vasemmalla siivellä ahkerasti osaa poliittiseen elämään Viron itsenäisyyden alkuvuosina (jäsenenä Perustavassa kokouksessa, edustajana III:nne internatsionalin kongressissa v.1921) hän on myöhemmin melkein kokonaan omistautunut tieteelliseen työhön.

Ulkoasiainministeri Nigol A n d r e s e n on semina-rikurssin suorittuaan toiminut opettajana useissa Tallinnan kouluissa ja dramaturgina eräissä teattereissa. Kirjailijanimellä "Ormi Arp" on hän julaisut runoja ja muita kirjallisia töitä. Nuoresta saakka hän on ottanut osaa työväen järjestöjen toimintaan. Kuuluu jäsenenä riigikoguun ja Tallinnan kaupunginvaltuustoon.

Opetusministeri Johannes S e m p e r on tunnettu kirjailija, arvostelija ja kääntäjä. Kuulunut Viron sosiali-vallankumouksellisen puolueen edustajana Perustavaan kokoukseen.

Sisäministeri Maxim U n t on toiminut etupäässä työväen järjestöissä ja kunnallisessa elämässä. Kuuluu jäsenenä riigikoguun.

Talousministeri Juhan N i h t i g on Viron tunnetuimpia osuustoimintamiehiä. Viime vuosina on hän toiminut ent. hallituksen äänenkannattajan "Uus Eestin" taloudenhoitajana ja samalla liikkunut ahkerasti kauppa-asioissa Neuvostoliitossa, missä hänellä lienee hyviä suhteita.

Oikeusministeri Boris S e p p on monet vuodet toiminut Neuvostoliiton Tallinnan-lähetystön asianajajana suorittaan silloin tällöin tehtäviä myös muissakin maissa. Niin-

pä hän ilmoittautui siime helmikuussa halukkaaksi matkustamaan Suomeen "tunnustellakseen maaperää Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden parantamiseksi", kuten sanat kuuluivat. Ministeriön käsityksen mukaan oli hänen esityksensä "liian epämääräistä, jotta voisimme kiinnittää (siihen) huomiota". Lisäksi lienee syytä mainita, että hän aikoo naan n.s. rintamamiesliikkeen aikana lienee ollut kiihkeä "vapsi".

Maatalousministeri Aleksander J o e ä ä r on sosialististen maatyöläisten johtavin mies ja "Maatyöläisten Yhdistyksen" lainopillinen neuvonantaja. Hän on kuulunut riigikoguun v:sta 1920.

Sotaministeri, kenraalimajuri T ö n i s R o t h b e r g on Viron puolustuslaitoksen palvelukseen siirryttyään palvelut miltei koko ajan intendentuurissa. Toista vuotta sitten nimitettiin hänet apulaissotaministeriksi (sotaministeriön kansliapäälliköksi). Kansallisissa piireissä olen kuullut moitteita häntä vastaan siitä, että hänen - kuten aikaisemmin monen muunkin virolaisen upseerin - kotikielenä on venäjä.

Kululaitosministeri Orest K ä r m, ammatiltaan insinööri ja turveteollisuustehtaan johtaja, on Viron julkisessa elämässä jokseenkin tuntematon nimi. Sen sijaan on hallituksen nuorin jäsen, sosialiministeri Neeme R u u s (synt. 1911) ehtinyt antaa itsestään paljon puheenaihetta. Hän on innokas esperantisti ja toiminut esperanton opettajana sekä Virossa että Ruotsissa. Ruotsista saamiensa apurahojen turvin hän on tehnyt opintomatkoja moniin Euroopan maihin, opiskellen pitemmän aikaa Genèvessä. Hän kuuluu ammattiyhdistysliikkeen johtomiehiin ja jäsenenä riigikoguun

ja Tallinnan kaupunginvaltuustoon.

Kuten ylläolevasta näkyy, on hallituksella varsin selvä vasemmistolaisleima. Sen sisäisen voiman muodostavat ent. sosialli-vallankumoukselliset sekä nykyisen riigikogun vasemman siiven edustajat. Edellisiä ovat Vares, Kraus ja Semper, jälkimmäisiin kuuluu Andresen, Ruus, Unt ja Jõeäär. Toiset hallituksen jäsenet eli Rothberg, Nihtig, Kärm ja Sepp ovat katsottava joko ammattiministereiksi tai joidenkin erikoisintressien edustajiksi.

Siirtyessämme sitten tarkastamaan hallituksen ohjelmaa eli "hallitusjulistusta", minkä pyydän suomennoksena kokonaisuudessaan oheistaa, on syytä panna merkille se jyrkkäsanaisuus, millä entiselle hallitukselle annetaan "päästötodistus". Entinen hallitus on ollut "kansalle vihamielinen", se "ei ole kyennyt eikä tahtonut rehellisesti täyttää Neuvostoliiton ja Viron välistä keskinäistä avunantosopimusta" ja "sen politiikka ei ole ollut sopusoinnussa Viron kansan perusetujen kanssa." Sen sijaan on uuden hallituksen "ensimmäisenä pyhänä velvollisuutena ilmoittaa koko Viron kansalle, että sen ohjelmana on palvella suurimmassa määrin kansaa, sen etuja ja toivomuksia."

Ulkopolitikan alalla hallitus, jonka pyrkimyksenä ilmoitetaan olevan "kehittää ja säilyttää normaalisia suhteita kaikkien valtioiden kanssa" ilmoittaa ensi sijassa antavansa takeet Neuvostoliiton kanssa solmitun avunantosopimuksen "rehellisestä ja todellisesta täyttämisestä". Lisäksi hallitus "jakaen Viron kansan lämpimät tunteet puna-armeijaa kohtaan" lupaa puolestaan "täydellisen virka-apunsa Neuvostoliiton sotaväen sijoittamiseksi Viroon."

Sisäpolitiikassaan hallitus ilmoittaa takaavansa "kansan demokraattisten oikeuksien toteuttamisen." Se lupaa huolehtia poliittisten vankien vapauttamisesta - sivumennen lie-nee syytä mainita, että Tallinnassa omavaltaisesti jo vapautetuista 27 "polittisesta" suuri enemmistö oli tuomittu vakoilusta vieraan vallan hyväksi - kieltää "kansalle vihamieliset" järjestöt ja laitokset - ent. hallituksen äänenkannattaja "Uus Eesti" on jo lakkautettu ja sen kirjapainossa ja sen paperille painetaan nykyään julkaisua "Rahva Hääl" ("Kansan Ääni") - puhdistaa valtiokoneisto "rikollisista, mädänneistä aineksista" ja suorittaa "ratkaiseva taistelu" byrokratismia vastaan. Nykyinen riigikogu molempine kamareineen tullaan hajottamaan ja samalla aloitetaan paikallisten itsehallintojen uudistus. Vähemmistökansallisuuksien oikeudet taataan ja erimielisyydet eri kansallisuuksien välillä pyritään "ratkaisevasti" poistamaan. Niinikään aikoo hallitus kiinnittää vakavaa huomiota toisaalta työläisten ja sivistyneistön, toisaalta taas maanviljelijäin elinehtojen ja olojen vakaantuttamiseen lainsäädännön avulla. Lopuksi hallitus vetoaa kaikkiin kansalaisiin kehottaen heitä "kokoontumaan valtion uusien historiallisten tehtävien ympärille."

Minulla ei ole mitään syytä epäillä, etteikö hallitus kaikella voimallaan ryhtyisi toteuttamaan sitä, mitä se onjelmajulistuksessaan on luvannut. Mutta toinen asia on, onko sillä siihen mahdollisuuksia ja ennen kaikkea - onko sillä siihen aikaa? Ei tarvitse olla mikään selvänäkijä todetakseen, että sen olemassaolo ja kohtalo riippuu yksinomaan Neuvostoliitosta tai oikeammin niistä mielijohdeista, jotka Kremlissä kulloinkin saattavat syntyä. Siellä voidaan



ennenmin tai myöhemmin havaita, että Neuvostoliittoon <sup>kuuluva</sup> ~~vi-~~rolainen autonominen osavaltio on miellyttävämpi kuin tottelevainen Viron tasavalta ja muutos on kädenkäänteessä suoritettu. Siitä pitää huolen ~~satatuhantinen~~ miehitysarmeija ja "katu", jolla kuluneella viikolla oli "kenraaliharjoituksensa." Monien mielestä eletään täällä samoinkuin muissakin Itämerenmaissa eräänlaista "Kerenski-kautta", jolle saattaa tulla loppu yli yön. Kahdesta lipusta, joilla hallituksen päätöksen mukaan on vastaisuudessa liputettava, saattaa eräänä aamuna sini-musta-valkea jäädä vartaseen kohottamatta. Jumala sellaisesta Viroa varjalkoon, mutta tämä mahdollisuus on kylmästi katsoen otettava huomioon.

P. J. Oksanen

Viron hallituksen hallitusjulistus.

Eilen muodostettiin uusi Viron Tasavallan Hallitus. Se astui kansalle vihamielisen Hallituksen sijaan, joka ei voinut eikä tahtonut turvata oikeata sisä- ja ulkopoliittikkaa, jollaista Viron kansa kaipasi. Entinen hallitus ei kyennyt eikä tahtonut rehellisesti täyttää Neuvostoliiton ja Viron välistä keskinäistä avunantosopimusta, mikä pelasti meidän isänmaamme sodanpalosta ja mikä takaa Virolle rauhan ja sen rajojen turvallisuuden. Entisen hallituksen politiikka ei ollut sopu-soinnussa Viron kansan perusetujen kanssa.

Ryhtyessään täyttämään korkeita valtiollisia velvollisuuksiaan, pitää Viron Tasavallan uusi Hallitus ensimmäisenä pyhänä velvollisuutenaan ilmoittaa koko Viron kansalle, että sen ohjelma on palvella suurimmassa määrässä kansaa, sen etuja ja toivomuksia, joita tähänasti edellisten hallitusten taantumuksellisen järjestelmän taholta jyrkästi vastustettiin ja ignoroitin. Tästä pääasiallisesta perusajatukselta lähtien uusi Hallitus asettaa itselleen seuraavat tärkeimmät tehtävät:

Ulkopoliittikan alalla säilyttäen ja kehittäen normaalisia suhteita kaikkien valtioitten kanssa, takaa Hallitus ensi sijassa Neuvostoliiton kanssa solmitun keskinäisen avunantosopimuksen rehellisen ja todellisen täyttämisen sekä sen kanssa läheisen liiton nojalla todella vilpittömien ja ystävällisten suhteitten edelleen kehittämisen.

Hallitus on vakuuttanut, että vain tällä pohjalla on mahdollinen Viron itsenäisyyden ja puolustuksen turvaaminen.

Sisäpolitiikassa pyhittää Hallitus kaikki voimansa kansan oikeuksien täydelliseen voimaantoon, sen aineellisen hyvinvoin-

kohottamiseen sekä kansallisen kulttuurin ja synnyinmaan menestyksen edistämiseen. Tässä tarkoituksessa takaa Hallitus kansan demokraattisten oikeuksien toteuttamisen.

Se huolehtii poliittisten vankien ja kansan vapauden puolesta taistelleiden armahduksen viipymättömästä toimeenpanosta.

Hallitus ottaa päiväjärjestykseen kansan todellista tahtoa edustamattoman riigivolikogun ja riiginöukogun hajoittamisen ja uusien vaalien järjestämiskysymyksen saadaksen aikaan kansan todellisen edustuksen, se hajoittaa ja kieltää kansalle vihamieliset järjestöt, aloittaa paikallisten itsehallintojen uudistuksen taatakseen niissä kansan todellisen osanoton.

Uusi hallitus ottaa tehtäväkseen puhdistaa valtiokoneiston rikoksellisista, mädänneistä aineksista; työläisten, talonpoikien ja työtätekevän sivistyneistön järjestöjen avulla suorittaa ratkaisevan taistelun byrokratismia ja valtiokoneiston tuhlausta vastaan, asettaa degeneroitujen, mädänneiden ja byrokraattisten ainesten sijaan kansan eri kerroksista tulevat tuoreet voimat muuttaakseen hallituskoneiston kunnialliseksi, varoja säästäväksi ja kansan tarpeita vastaavaksi.

Hallitus pyrkii takaamaan Virossa asuvien vähemmistökansallisuuksien oikeudet ja ratkaisevasti poistamaan erimielisyydet eri kansallisuuksien väliltä saavuttaakseen meidän maassamme asuvien kansallisuuksien keskinäisen todellisen ystävyyden. Hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin työläisluokan ja sivistyneistön työehtojen ja olojen parantamista koskevien lakien säätämiseksi, samoin maanviljelijäin talouden ja sivistyksen edistämistä ja kohottamista koskevien lakien säätämiseksi.

Hallitus kiinnittää vakavaa huomiota kansansivistykseen ja terveydenhoidon kaikenpuoliseen edistämiseen. Se ottaa käytäntöön

kaikki keinot, jotta Viron talouselämä, kauppa ja teollisuus voisivat voimakkaasti kehittyä läheisten keskinäisten taloudellisten suhteitten pohjalla meidän suuren itäisen naapurin ja ystävän - Neuvostoliiton kanssa.

Jakaen Viron kansan lämpöiset tunteet puna-ameijaa kohtaan, antaa Hallitus omasta puolestaan täydellisen virka-apunsa Neuvostoliiton sotavaen sijoittamiseksi Viroon.

Tasavallan Hallitus ollen syvästi vakuuttunut siitä, että sen toimintaohjelma vastaa todellisia kansan etuja sekä edistää symnyinmaamme hyvinvointia, kääntyy kehoituksin kaikkien Viron kansalaisten puoleen katsomatta heidän yhteiskunnalliseen asemaansa, kansallisuuteen, sukupuoleen tai uskontunnustukseen, yksimielisesti kokoontumaan valtion uusien historiallisten tehtävien ympärille ja laajalti auttamaan Hallitusta sen työssä."



# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Gyminen.

26/6-40

Talinnassa, kesäk. 26 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

630/176.

53 241 h.c. 40

17-40

Ulkoasiainministeriölle,

5 C12

Saan kunnioittaan oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.  
17 otsakkeella

Viron miehittämisestä.

Ministeri:

*P. J. Kuningas*

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Tallinna ssa 26 p:nä kesä kuuta 19 40.

53241 lue 40

17-40

Asia: Viron miehittämisestä.

5 012

Viron suostuttua kuluvaan kuun 16 p:nä Neuvostoliiton "esitykseen" alkoi varhain seuraavana aamuna neuvostolaisia miehitysjoukkoja vyöryä maahan sekä Narvan että Isborskian kautta. Valmistukset siihen olivat nähtävästi suoritettu jo hyvissä ajoin ennen "esityksen" jättämistä, mitä osaltaan todistaa sekä miehitysjoukkojen paljous että niiden nopea eteneminen.

Kuten jo ajemmin olen maininnut, oli aluksi puhetta vain Tallinnan, Tarton, Pärnun ja Valkan miehittämisestä. Tällä hetkellä ollaan kuitenkin niin pitkällä, että miehitysjoukkoja on miltei kaikkialla maassa. Etelä-Viro on suorastaan yhtenäinen sotaleiri. Sinne on sijoitettu varsinkin motorisoituja joukko-osastoja ja ratsuväkeä. Maaseudulla ne asuntojen puutteessa kampeeraavat suureksi osaksi taivasalla, pitävät vartiota teiden risteyksissä ja tarkastavat kaupunkien ja asutuskeskusten läheisyydessä kaikkia niistä poistuvia ja saapuvia ajoneuvoja. Miehistöllä näyttää muonavaroja olevan tarpeeksi, mutta hevoset laiduntavat heinäpelloilla vapauttaen maamiehen sadonkorjuuhuolista.

Kaupungissa on miehitysjoukot sijoitettu ensi sijassa kasarmeihin, joista virolaiset joukot ovat saaneet siir-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tyä koulurakennuksiin ja muihin tilapäisiin majoituspaikkoihin. Lisäksi on miehitysjoukoille ja varsinkin sen päällystölle varattu yksityistaloja, joiden asukkaiden on 48 tunnin kuluessa ollut siirryttävä huoneustoistaan. Tallinnassa ovat kaikkein parhaat ja uudenaikaisimmat talot, kuten Eeks-Maja, hotelli Palace ja talorivit Raa-kadulla saaneet uudet asukkaat. Samoil on käynyt lähetystötalon viereiselle saksalaiselle museo- ja kirjastotalolle.

Mitä miehitysjoukkojen lukumäärään tulee, nousee se uskottavasta lähteestä saamani tiedon mukaan noin 100,000 mieheen. Latviassa pitäisi sen saman lähteen mukaan nousta 150,000 ja Liettuassa 250,000 mieheen, joten neuvostolaisjoukkojen kokonaismäärän Itämerenmaissa pitäisi nousta 1/2 miljoonaa mieheen.

On jokseenkin selvä, että näin suurta armeijaa ei tarvita sisäisesti ja sotilaallisesti niin perin heikkojen Itämerenvaltioiden kurissa pitämiseen. Syy täytyy olla joku muu ja sellaisena pidetään täällä pelkoa siitä, että Saksa saattaa kääntää huomionsa ennemmin tai myöhemmin lännestä itään. Tämä käsitys näytti olevan Laidonerillakin, jonka kanssa sain tänään tilaisuuden lyhyeen keskusteluun. Hänen sanainsa mukaan oli Moskova, kuten yleensä muutkin, täysin erehtyneet leskelmissään lännessä käydyn taistelun kulkuun nähden; se oli nyt yllättynyt ja huolestunut ja tämä seikka selittää viime päivien tapahtumat Itämerenmaissa.

Verrattaessa toisiinsa viimeisyksyistä tukikohtien miehitystä ja nykyistä pistää erityisesti silmään se, että miehitysväki on nyt yhteydessä ja kanssakäymisessä virolaisen siviiliväestön kanssa, mikä aikaisemmin oli ankarasti kielletty. Kadulla liikkuvien neuvostosotilaiden mukana on usein joku si-



vilipukuinen virolainen, milloin punanauhalla varustettu milloin ilman sitä.

Tämä veljeily ja aseistettujen, laulavien ja hoi-laavien neuvostosotamiesten liikkuminen öisin kaduilla sekä omavaltaisuudet ennen hallituksen syntyä ovat herättäneet yhteiskuntaa säilyttävissä aineksissa suurta levottomuutta ja huolestuneisuutta vastaisuuden suhteen. Hallituksen jäsenten uudistetut vakuuttelut, että puna-armeija on Viron paras tuki ja ystävä, eivät ole olleet omiaan turvallisuudentunnetta lisäämään. Mutta vielä enemmän kuin puna-armeijaa näyttään pelättävän virolaisen punakaartin muodostamista, mistä huhut ovat tienneet kertoa ja mikä pian saattaa olla tapahtunut tosiasia. Lyhyesti sanoen, virolainen porvarillinen yhteiskunta on neuvostolaisen miehityksen kautta joutunut milteipä lohduttomaan olotilaan.

Asiain näin ollen ei ole kummeksittava, että nekin piirit, joilla näihin asti ei ole ollut paljon myötätuntoa nazismia ja sen johtajaa kohtaan, ovat käyneet laskelmoimaan itselleen jotain etua Saksan ja Neuvostoliiton välillä mahdollisesti syntyvästä ristiriidasta. Nyt kuulee selitettävän, että kahdesta pahasta on valittava pienempi paha.

P. J. Kuningas

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Tallinassa olevat lähetysten rap. n:o 18.

Ministeri Uzuninon

577-40

Talinnassa, heinsk. 5 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

645/186.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 28/241 fac D. 1940		
6/7-40	№	L. t.
KYHMA	OSASTO	LOKKA
3	CO2	

U l k o o s i a i n m i n i s t e r i ö l l e

Saan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan lähetystön tiedotuksen  
no. 18 otsakkeella

Talinnan kuulumisia.

Ministeri: *P. J. Kuningas*

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Tallinna ssa 5 p:nä heinä kuuta 1940.

Asia: Tallinnan kuulumisia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 58/241 (a) P. 1940		
6/7-40	15	101
KYHÄÄ	UJALTO	21A
5	012	

Saavuttuani lyhyeltä lomalta pyydän postin juuri lähtiessä tehdä tapahtumista täällä eräitä merkintöjä.

Viime päivien arvoituksellisin ja samalla huomattavimpia tapahtumia oli Shdanovin saapuminen uudelleen Tallinaan. Hänen viipymistään täällä viitisen päivää hallituksen muodostamisen jälkeen alettiin jo oudoksua, mutta vieläkin enemmän oudoksuttavaa oli hänen pikainen palaamisensa. Käsitettiin, ettei se voinut merkitä mitään hyvää, mutta se olikin ainoa, mitä tiedettiin. Kaikki muu oli arvelujen varassa. Valisministeriöstä asiaa tiedustettaessa saatiin ylimalkaisia ja karttelevia vastauksia ja luultavaa onkin, että siellä tiedettiin - ainakin aluksi - matkasta ja sen tarkoituksesta herttaisen vähän.

Nyt tiedetään ainakin niin paljon, että tuloksena hänen matkastaan on erään hallituksen jäsenen vapauttaminen salkustaan, riigikogun hajoittaminen ja polittisten instruktorien ("politrukien") asettaminen Viron armeijaan neuvostolaiseen malliin.

Mitä oikeusministeri Seppiin tulee, olisi saattanut luulla, että hän olisi istunut taburetillaan tukevammin kuin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.



moni muu hallituksen jäsen. Hän on ollut Neuvostoliiton taällä olevan lähetystön monivuotinen luottamusmiehen ja suorittanut Neuvostoliiton laskuun tehtäviä muuallakin kuin Virossa. Lisäksi hänen kotikielensä on venäjä, jota paitsi hän poliittiselta suuntaukseltaan oli presidentti Pätsille esitettäessä ilmoittanut olevansa "slavofiili". Kaikesta tästä huolimatta hän kaatui - Moskova oli kuuleman mukaan saanut tietoja hänen "vapsi"-kaudestaan ja hänen muutoinkin kirjavasta ansioluettelostaan - ja veti mukanaan myös ystävänsä ja suosijansa, Neuvostoliiton Tallinnan-lähettilään Nikitinin. Lisätodisteena siitä, että Moskova on ottanut asian vakavasti, lienee syytä mainita, että Nikitiniä saattamaan, joka kiireen kaupalla sai lähteä kotimatalle, ei Neuvostoliiton lähetystöstä ilmaantunut ainotakaan henkilöä.

Riigikogun hajoittaminen, josta tänään tiedotettiin ylimääräisellä radiolähetyksellä, ei varmaankaan ole kummastuttanut taällä ketään. Siihen oli jo hallituksen ohjelmajulistuksessa viitattu melko selvin sanoin ja sitä oli vaadittu myös kansalaiskokouksissa, joita viime aikoina niin runsaasti on pidetty kautta maan ja joissa sivumennen sanoen säännöllisesti esiintyy tervehdyspuheita joku puna-armeijan edustaja. Hajoittamismääräyksen yhteydessä on presidentti antanut hallitukselle kehotuksen ryhtyä kiireellisesti valmistamaan riigikogun uusia vaaleja.

Milloin ja miten nämä vaalit järjestetään, siitä ei vielä ole mitään selvyttä. Todennäköistä kuitenkin on, että puolueena voi niihin ottaa osaa vain kommunistinen puolue, johon jäseniä paraikaa suurella touhulla värvätään ja joka paraikaa on ainoa sallittu puolue. Muita puolueita ei pidetä tarpeellisina eli "puolueiden perustaminen ei ole nykyään ajankohtaista", kuten pääministeri vastasi Jaan Tõnissonille hänen tiedus-

taessaan mahdollisuuksia uuden demokraattisen puolueen perustamiseen. Asiain näin ollen on mahdollista, että vaalit muodostuvat kommunistien joukkoryntäykseksi riigikoguun. Jos niin tosiaankin tulee tapahtumaan, ei kauan tarvinne odottaa enemmän tämän valtioelimen kuin itse valtionkaan "joutsen laulua". "Anschluss" tunnettuun tapaan käy tällöin sekä helpoksi että houkuttelevaksi.

Tällöin ei myöskään nykyisen valtionpäämiehen s.o. presidentti Pätsin syrjäyttäminen, josta vasemmalla siivellä niin mieluusti puhutaan ja josta kuulemani mukaan jo on neuvoteltu Sndanovin kanssa, enää tuottaisi vaikeuksia. Ensi päivinä hallituksen muodostamisen jälkeen on hänellä luotettavan kertojani mukaan ollut toiveita siedettävästä yhteistyöstä hallituksen kanssa. Varsinkin sisäministeri Unt, joka nopeasti palautti järjestyksen kaupungissa ja sen ohella myös presidentille häneltä anastetun auton, oli hänen sanainsa mukaan "mies, jonka kanssa voi ainakin asioista keskustella". Mutta myöhemmin on tälle yhteistyölle ilmaantunut yhä kasvavia vaikeuksia ja sen jatkuminen on mahdollinen vain presidentin tekemillä uusilla myönnytyksillä. Mitä se merkitsee ja maksaa hänen kaltaiselleen itsenäiselle luonteelle, on helppo arvata.

P. J. Kuningas

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

*J*  
Tallinnassa olevan lähetystön rap. n:o 19.

*Va. Asiamiehittäjä Koistinen.*

*9/7-40.*

Tal linnassa, heinäkuun 9 p. 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

652/187.

AINMI

591241 (ac)

40

10/7-40

Ulkoasiainministeriölle,

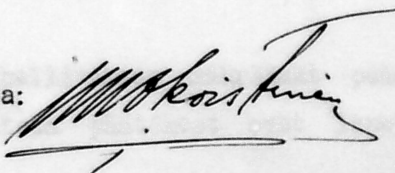
OSASTO

5 E12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 19 otsakkeella

Vaalilain muutokset.

V.a.Asiainhoitaja:





Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Tallinna ssa 9 p:nä heinä kuuta 19 40.

Asia: Vaalilain muutokset.

59/241 (ae) 40  
17.40  
OKAS  
5 eir

Viron hallitus määräsi Presidentin valtuuttamana kulu-  
van heinäkuun 5 p:nä riigivolikogun vaalit tapahtuviksi heinä-  
kuun 14 ja 15 p:nä. Ehdokaslistojen sisäänjätto alkoi heinä-  
kuun 8 p:nä ja päättyi heinäkuun 9 p:nä. Kun vaaleja ei kat-  
sottu voitavan toimittaa näin kiireellisessä tempossa vaalilain  
edellyttämässä tavallisessa järjestyksessä, teki hallitus vaali-  
lakiin seuraavat muutokset:

- 1) vaalipääkomitean muodostaa hallituksen määräämät puheen-  
johtaja ja kuusi jäsentä. Pääkomitean päätökset ovat lopulli-  
set eikä niistä voi valittaa.
- 2) ehdokaslistat tulee esittää vaalipääkomitean asemesta piiri-  
komiteoille.
- 3) äänioikeutettujen kansalaisten nimiluetteloon vietään kansa-  
laiset sen mukaan, missä he asuvat, jossa yhteydessä vaali-  
pääkomitea määrää ajan nimiluetteloiden korjaamiseksi. Kansalai-  
silla, joiden nimet ovat jääneet luetteloista pois, on oikeus  
vaatia nimensä luetteloon ottamista vaalien päättymiseen asti.
- 4) Ehdokaslistat tulee esittää piirikomiteoille viimeistään 5  
päivää ennen vaalien ensimmäistä päivää, s.o. ennen heinäkuun 9  
päivää. Esittämisasiakirjoissa voi olla myös iskulauseita ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi

Ei ulkomaanedustuksen tiedoittakalle.

Ei ulkomaanedustukseen, mutta ulkomaainministeriön tiedoi-  
tuksiin.

otsakkeita, joiden merkeissä ehdokas lähtee valittavaksi. Esittämisasiakirjan tulee olla 50 äänioikeutetun kansalaisen allekirjoittama.

5) vaaleissa jäävät pois nimelliset todistukset, vaan kansalaisten pitää, jos se osoittautuu tarpeelliseksi, esittää äänestäessään muut tarpeelliset todistukset henkilöllisyyden toteamista varten.

6) äänestyslistat toimitetaan kansalaisille yksi päivä ennen vaalien ensimmäistä päivää.

Muilta osiltaan, jotka muodostavat vaalilain oleellisen osan, jäävät vaalilain entiset määräykset voimaan. Niin tapahtuvat vaalit enemmistöjärjestelmän perusteella piirikunnittain. Määräykset äänioikeudesta, vaalien toimittamisjärjestyksestä j.n.e. jäävät entisiksi.

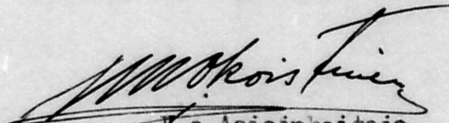
Nykyisen hallituksen kanta edessä oleviin vaaleihin nähdessä selviää pääministeri Vares'in kuluvaan heinäkuun 6 p:nä pitämästä radiopuheesta, jossa hän m.m. lausui: "Tasavallan uusi hallitus kansanhallituksena ei tahdo hallita yksin. Meille on tärkeää, että kansan todellinen edustus mahdollisimman pian asettuisi rinnallemme ja yhteistyöhön. Meille on tärkeä kansan mielipide ja päätös. Meidän tehtävänä on antaa kaikille kunniallisesti työtä tekeville kansalaisille ja taistelutovereille tilaisuus osallistua hallituksen työhön meidän todellisen tasavaltamme uudistamiseksi ja luomiseksi. Me emme pelkää vaaleja, kuten entiset hallitukset, vaan me odotamme ja ikävöimme niitä."

Väitetään, etteivät hallituksen jäsenet ole missään yhteydessä ilmoittaneet, etteivätkö muutkin Viron työtätekevän kansan liiton ulkopuolella olevat järjestöt ja henkilöt voisi esiintyä ehdokkaina ja äänestää riigivolikogun vaaleissa.

Kuitenkin porvarillisella taholla pelätään, että vaalipääkomitea, jonka päätöksistä ei saa valittaa, voi pyyhkiä ehdokkaita pois esityslistoilta leimaten ne "kansanvihollisiksi", joilla ei ole oikeutta esiintyä ehdokkaina.

Tässä yhteydessä mainittakoon, että asevelvollisuuslain 30 § on muutettu presidentin hyväksymällä asetuksella 7 p:ltä heinäkuuta siten, että kansanedustukseen valitut sotilaat, kapitulantteja ja täydennysharjoituksiin kutsuttuja reserviläisiä lukuunottamatta, vapautetaan sotapalveluksesta lain edellyttämässä järjestyksessä.

Mitä tulee riigikogun toisen kamarin - riiginöukogun - vaaleihin, ei niitä nyt todennäköisesti toimiteta, kuten sisäministeri Unt on "Rahva Hääl'in" haastattelijalle lausunut kuluvan heinäkuun 7 p:nä. Edelleen ministeri mainitsi, että "tämä instanssi katoaa, riigivolikogu jää ainoaksi Viron kansan todelliseksi parlamentiksi."

  
V. a. Asiainhoitaja.

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12

ASIA: \_\_\_\_\_

Talouksessa olevan lähetysten raportti n:o 20.

Ministeri Kojunen.

14/7 1940



Talinnassa, heinäkuun 14 p:nä 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

671/202.

AINWA

60 242/ae.

40

18/7-40

ORASTO

5

OK

Ulkoasiainministeriölle,

Seaan kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen  
no. 20 otsakella

Kuinka Virossa toimitetaan "vaaleja".

Ministeri:

P. J. Kallio

Tallinna

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Tallinna ssa 14 p:nä heinä kuuta 1940.

Asia: Kuinka Virossa  
toimitetaan "vaaleja".

60 242 he. 40  
19/7-40  
51012

Tänään ja huomenna toimitetaan Virossa riigikogun ensimmäisen kamarin (riigivolikogun) vaalit. Ne tapahtuvat poikkeuksellisissa oloissa ja myös poikkeuksellisin muodoin. Lyhyesti sanoen: voimassa olevaa vaalilakia noudatetaan tällä kertaa vain sen verran kuin hallitus on katsonut sitä tarpeelliseksi.

Aluksi muutettiin useita vaalilain määräyksiä vaalien jouduttamiseksi, mitä kaikkea on selostettu Lähetystön edellisessä raportissa ja mitä ehkä vielä jollain tavoin saattoi ymmärtää. Mutta seuraava vaihe vaalien valmistelussa antoi tyrmävän iskun kaikille niille, jotka olivat asettaneet toiveensa pääministerin sanoihin "kansan todellisen edustuksen asettamisesta rinnallemme ja yhteistyöhön." Kun ehdokaslistat kaikessa kiiressä oli vaalilautakunnille jätetty hyväksyivät nämä - saadun ohjeen mukaisesti - ainoastaan ne listat, jotka niille oli jätetty Viron kommunistisen puolueen johtaman "Viron työläiskansan liiton" ("Eesti töötava rahva liit") nimessä. Poikkeuksen muodosti vain eräs Tarton vaalipiiri, johon jäi kaksi ehdokasta, molemmat kuitenkin samalta taholta. Maan kaikkiaan 80 vaalipiiriin jäi niinmuodoin 81 ehdokasta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.

Ehdokaslistojen hylkäämiset tapahtuivat yksinomaan "periaatteellisista syistä". Sellaisina mainitaan eri vaalilautakuntien päätöksissä useimmiten ehdokkaiden "kansanvihollisuus", "taistelu työläisten etuja vastaan" ja vaaliohjelman "petollisuus ja ylimalkaisuus." Eräät heistä ovat kuuluneet jäseninä "Isänmaanliittoon" tai "rintamamiehiin", toiset taas esiintyneet julkisesti Neuvostoliiton vastustajina tai "kannattaneet Uluotsin hallituksen politiikkaa, mikä ei tahtonut kunniallisesti täyttää Viron-Neuvostoliiton avunantosopimusta". Vanhoilla päivillään saavat Jaan Tönnisson ja amiraali Pitka nyt kuulla, että he ovat toimineet "Viron kansan vihollisena" ja että ensinmainitun "toiminta voisi ainoastaan rikkoa työläisten rintamaa ja vahingoittaa nyt vallitsevaa kotirauhaa." Tunnettujen pienviljelijäin Pennon ja Kösterin viaksi taas luetaan, että he ovat vaaliohjelmassaan vaatineet "sana-, paino- ja kokoontumisvapautta kaikille kansalaisille." - Tämäntapaisia poimintoja voisi jatkaa, mutta ehkäpä ylläoleva riittää.

Joskin hyväksytyjen ehdokkaiden "läpäiseminen" on jo etukäteen vama - ainoastaan yksi heistä jää valitsematta - on katsottu tarpeelliseksi järjestää miltei epäluokuisia vaalikokouksia kautta maan. Huomattavin niistä oli epäilemättä eilisillaksi Vapaudentorille täällä järjestetty "kansankokous", jossa puhujina esiintyivät pääministeri, muuan puna-armeijan edustaja, kommunistisen puolueen keskuustoimikunnan edustaja ja johon odotettiin saapuvan myös "Suomen työläisliikkeen johtomiehen" Mauri Ryömän. Yhteistä kaikille näille "miitingeille", mitä sanaa niistä neuvostolaiseen tapaan on lehdistössä ruvettu käyttämään, on entisten Benpalun ja Uluotsin hallitusten mustamaalaus, uhkaukset kaikille niille, jotka ovat aset-

tuneet tai asettuvat "kansaa vastaan", Neuvostoliiton viisaan politiikan kehuminen ja puna-armeijan ylistäminen sekä obligatorinen tervehdysten lähettäminen Neuvostoliiton vallanpitäjille, varsinkin Stalinille ja Voroshiloville.

Vaalikihoituksesta puhuen on syytä panna merkille se omaleatuinen lisä, jota puna-armeija on käynyt sille antamaan. Jokaisessa hiemankin suuremmassa "miitingissä" esiin-tyy säännöllisesti joku punaupseeri tai "politruk", joka va-kuuttaa puna-armeijan olevan "Viron kansan parhaimman ystävän" ja esittää sen tervehdysten. Punasotilaat taas esittävät mu-siikki- tai tanssinumeroita. Pärnussa sai nähdä neuvostolaisen sotilaskoneen kylvävän yli kaupungin suurin määrin punaisia vaalilehtisiä ja samaa kerrotaan muualtakin.

Niin kummalliselta kuin se ehkä saattaa tuntuakin, on todennäköistä, että osanotto vaaleihin tulee olemaan varsin vilkas. Toiselta puolelta pitää siitä huolen agitatio, toisel-ta taas uhkaukset, joita ei ole säästetty. Poisjääminen vaa-leista selitetään merkitsevän "kannanottoa kansanhallitusta vastaan" ja kielteistä suhtautumista nykyiseen régime'en. Täl-lainen perspektivi saa varmaan liikkeelle joukottain valitsi-joita, joita nykyinen meno ei miellytä tai jotka muuten oli-sivat jättäytyneet passiivisiksi.

Se tragikomedialla, mitä täällä vaalien nimellä parai-kaa esitetään, on pian lopussa. Mitä sen jälkeen seuraa, se ei varmaankaan ole virolaiselle isänmaanystävälle lohdullista. Maa on miehitetty, Shtanov istuu eräänlaisena komissarina edel-leen Tallinnassa ja puna-armeijan turvin ja myötävaikutuksella valittu kamari ei varmaankaan ole kuuro Moskovan ohjeille. Käsitys siitä, että "Anschluss" on ovella, käy yhä yleisem-mäksi. Ent. sisäministeri Jürima näytti eilen olevan vakuutet-



tu siitä, että se tulee tapantumaan välittömästi uuden kamarin kokoonnuttua ja lähimmän 10 päivän kuluessa.

Omalta osaltani olen kuitenkin toista mieltä. Moskova näyttää yleensä jaksavan odottaa oikeaa hetkeä ja sellainen tuskin vielä on tullut. Saksalla on epäilemättä vielä kiintoa niihin elintarvemääriin, joita se Itämerenmaista jatkuvasti saa ja joista sovietsioiminen varmaan tekisi lopun. Neuvostoliitto taas - ainakin asiain nykyisessä vaiheessa - tuskin ryhtyy mihinkään otteeseen, mikä olisi selvästi vastoin Saksan etuja. Niinmuodoin saattaa Viron ja toistenkin Itämerenmaiden muodollinen itsenäisyys, niin hiuskarvan varassa kuin se onkin, toistaiseksi säilyä.

P. J. Hymälä

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12.

ASIA: \_\_\_\_\_

*Talimassa oleva lähetysten rap. n:o 21.*

*Ministeri Koyneinen.*

*21/7-40*

Talinnassa, heihakuun 21 p:nä 1940

SUOMEN LÄHETYSTÖ

684/208.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
N:o 63 242	1940
25/7-40	
5	C12

Ulkoasiainministeriölle,

Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 21 otsakkeella

Finis Estoniae.

Ministeri: *P. R. ...*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Tallinna ssa 21 p:nä heinä kuuta 1940

Asia: Finis Estoniae.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	
63 242	1940
2577-40	
5	C12

Olen juuri tullut tilaisuudesta, jossa haudattiin itsenäinen Viron tasavalta, meille suomalaisille niin rakkaalta kajahtava "Besti Vabariik". Uusi, "todellista kansantahtoa" muka edustava riigivolikogu päätti juuri päättyneessä ensimmäisessä istunnossaan hyväksyä julistuksen, jossa Viron tasavalta muutetaan Viron sosialistiseksi neuvostotasavallaksi. Samalla se katsoi voivansa esittää käännyttäväksi Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puoleen pyynnöllä, että uusi valtio liitettäisiin osavaltiona Neuvostoliittoon.

Astuessaan riigikogun istuntosaliin saattoi heti huomata, että jotain erikoista oli tekeillä. Sali oli verhottu miltei kauttaaltaan punaiseen, parvekkeitä reunustivat tekstatut iskulauseet, kuten "eläköön Neuvostoliiton kansain ja maailman työtätekevän kansan johtaja, suuri Stalin", "Viro astuu yhdessä Sosialististen tasavaltain liiton kanssa", ja puhemiestön koroketta, taustana suuri neuvostovaakuna, ympäröi Leninin ja Stalinin rintakuvat sekä näiden molempien ja lisäksi Marxin ja Engelin muotokuvat. Suuret valonheittäjät miltei häikäisivät silmät ja kokonaiset rivit valokuvaajia, sekä virolaisia että neuvostolaisia, odottelivat vuoroansa. Ratkaisujen hetki näytti ole-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.



van lyönyt.

Tätä hetkeä oli kylläkin jo odotettu, mutta päivästä, milloin se lyö, ei ollut varmuutta. Olipa välisministeri keskustelussa Saksan lähettilään kanssa viisi päivää aikaisemmin (16/7) vakuuttanut, että Viron sovietisoinnista "ei tällä hetkellä vielä ole kysymys". Ja jokseenkin samaa oli hän sanonut Japanin asiantuntijalle vielä hieman myöhemmin. Puhuiko hän tällöin tietoisesti "muunnettua totuutta" vai oliko Moskovan ohjeet tällöin vielä saapumatta, se on kysymys, johon "i skrivande stund" en katso voivani vastata. Sen selvitykseksi olisi myös varsin kiintoisaa tietää, milloin Hitlerin viime puheessaan (19/7) mainitsema Saksan ja Neuvostoliiton välien uusi selvittely oli loppuunsaoritettu.

Sen jälkeen kun puhemies oli tullut valituksi esitti puhemies Veimar seuraavan istuntojärjestyksen:

- 1) Kysymys Viron valtiomuodosta,
- 2) Kysymys Viron liittymisestä jäsenenä Neuvostoliittoon,
- 3) Kysymys maan julistamisesta kansan omaisuudeksi, ja
- 4) Kysymys suurteollisuuden ja pankkien kansallistuttamisesta.

Molempia ensinmainittuja kysymyksiä käsiteltiin samanaikaisesti ja yhteydessä toistensa kanssa, jotavastoin molemmat viimeainitut siirrettiin seuraaviin istuntoihin. Ensimmäisen kysymyksen selostajana esiintyi Lauristin, toisen taas sosiaaliministeri Raas. Molemmille oli yhteistä "miitinki"-tyyli, Viron olojen mustamaalaus ja Neuvostoliiton ja sen kehityksen ylistäminen. Ensimmäinen sai tilaisuuden muistuttaa mieleen suomalaisten "lahtarien" retkistä Viroon ja jälkimmäinen uhraasi paljon aikaa kuvataksaan kuinka muka Viron politiikkaa

oli johdettu alusta alkaen "englantilais-ranskalaisessa imperialis-  
 alistis-kapitalistisessa hengessä", mikä nyt oli kärsinyt haaksi-  
 rikon. Viron oli nyt korjattava tehdyt virheet ja liityttävä  
 osavaltiona Neuvostoliittoon, joka "koskaan ei ole jättänyt yh-  
 tään liittovaltiotaan ulkonaisen vihollisen hyökkäyksen uhriksi".  
 "Olemme kituroineet kylläksi imperialististen valtioiden etehi-  
 sessä, nyt pääsemme Neuvostoliiton aurinkoiseen avaruuteen", lau-  
 sui puhuja lopuksi. Näitä sanoja kuullessaan koko kamari nou-  
 si pystyyn ja kun puhemies julisti selostuksen hyväksytyksi ja  
 kamarin yhtyneen selostajaan, kaikuivat miltei loputtomat hy-  
 vä-huudot ja aploodit. Asia oli periaatteessa ratkaistu ja  
 "lukemisten" piti tapahtua yöllä tai varhain aamulla.

Muista esiintyjistä lienee syytä kiinnittää huomiota  
 vain välisministeri Andresenin sananvuoroon, jossa hän Hitlerin  
 viime puheeseen vedoten todisteli, että "Saksa on etupiiris-  
 tään täydellisesti poistanut Itämerenmaat". Työläisten voitto  
 on nyt heidän omassa kädessään ja mitään syytä ei ole pelä-  
 tä sellaisia tapahtumia, mitä sattui Suomessa, missä v:n 1917  
 vallankumous epäonnistui ja "minkä jälkiseurauksena oli työ-  
 läisten nälkään näännyttäminen Tammisaaren keskusleirissä". Hä-  
 nen mielestään ei ollut syytä tuhlata aikaa fraaseihin, nyt  
 oli toimittava. "Ei maksa vaivaa puhua siitä, onko neuvosto-  
 järjestelmä mahdollinen; se on mahdollinen ja tarpeellinen ja  
 olisi rikos jättää se toteuttamatta."

Nähdessäni edustajariveillä ainoastaan synkkiä, fanaat-  
 tisia kasvoja ja kuullessani niitä freneettisiä mielenosoituk-  
 sia, joita jokainen porvarillista maailmaa kohtaan singottu  
 iskusana sai aikaan, sain käsityksen, että edessäni ei ole  
 enää mikään kansanedustuslaitos, vaan joukko jakobineja, jotka

ovat valmiit menemään kumouksellisuuden tiellä niin pitkälle kuin annetut ohjeet suinkin vain sallivat. Mistään harkinnasta ja mistään mielipidetten vaihdosta ei enää näyttänyt olevan kysymystä. Tuntui siltä, että elettiin vain kumouksellisen tunnelman varassa.

Tavatessani väliajalla pääministeri Vares'en sain käsityksen, että ~~kunnesä~~ hän on yksi niitä poliittisia "viattomia lapsia", jotka elävät pilvilinnoissaan ja jotka eivät tiedä, mitä he tekevät. Hän alkoi puhua "suuresta hetkestä", jota Viron kansa elää. "Polittinen kehitys oli ollut nopeampi kuin etukäteen oli voimut odottaa, ja Viro on nyt valmis suuriin ratkaisuihin." Kaikki päiväjärjestyksessä olevat kysymykset voidaan nyt muka ratkaista nopeasti ja "ennen kuuluttamalla yksimielisyydellä."

---

Viron itsenäisyys on nyt mennyttä ja sen kansa on joutumassa siihen sisäiseen raateluun, mitä kommunistinen kumous välttämättömyydellä mukanaan tuo. Kaikki se, mitä 22-vuotisen itsenäisyyden ajalla eri aloilla on ehditty saavuttaa - ja sitä oli jo kunnioitettava määrä - on nyt uhanalaisena. Sama on tietenkin asianlaita Latviassa ja Liettuassa, mutta Viron kohtalo on meille läheisempi ja niin suhteessa kuin toisessakin merkitsevämpi. Tuntuu ikäänkuin olisi menettänyt jotain omaa, mikä menetettynä on entistäkin rakkaammassa mielessä.

P. J. Rönkä

# ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetysten rap. n:o 22.

Ministeri Flynnin

7/8 1940.



SUOMEN LÄHETYSTÖ

713/227.

Talinnassa, elokuun 5 p:nä 1940.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 71/241 Pal D. 1940.		
7/8-40	№	1940.
RYHMÄ	OSASTO	
5	C 12	

Ulk o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

Sean kunnioittaen oheisena lähettää  
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.  
22 otsakkeella

Viron sovietsioimisesta.

Ministeri: *P. J. Kivimäki*

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Tallinna ssa 5 p:nä elo kuuta 1940

Asia: Viron sovietisoimisesta.

ULKOGASIA...	
400	21/243 Sal D. 1940
9/8-40	
RYHMÄ	OK...
5	C 12

Riigikogun valitsema 21-jäseninen delegatio on parai-  
kaa Moskovassa, jossa sille huomispäivänä on varattu ti-  
laisuus esittää pyyntö Viron sosialistisen neuvostotasaval-  
lan ottamisesta jäsenenä Neuvostoliittoon tai, kuten lehdis-  
sä niin runollisesti on lausuttu, "pääsystä Stalinin aurin-  
koiseen avaruuteen." Vastauksen laatu ei näytä huolestutta-  
van ja täällä on jo ryhdytty valmisteluihin "Viron his-  
torian suurimman päivän" asianmukaiseksi juhlimiseksi.

Joskin vasta delegation palattua Moskovasta saadaan  
tietää sovietisoimisen rajat yksityiskondissaan, ei täällä,  
kuten Lähetystön Ministeriölle toimittamat pikatiedotukset  
jo osoittavat, ole istuttu ristissä käsin. Pankit, laina-  
kassat ja muut luottolaitokset sekä vakuutus- ja laiva-  
yhtiöt ovat jo kansallistetut. Sama on asianlaita teolli-  
suuslaitoksien suhteen, joissa on enemmän kuin 20 työ-  
miestä. Useissa tapauksissa on tämäkin raja jo sivuutet-  
tu. Kauppaliikkeisiin ja kaupunkikiinteistöihin ei vielä  
ole kajottu, mutta niiden vuoro on varmaan pian tuleva.  
Näissä suhteissa tullaan varmaan menettelemään tunnetun  
reseptin mukaan.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-  
tuksiin.

Sen sijaan näyttää siltä, että maaomaisuuden kansallistuttamiseen nähden - ainakin toistaiseksi - tullaan noudattamaan eräänlaista varovaisuutta. Maatalousministeri on hiljan pitämässään radiopuheessa vakuuttanut, että "talonpoika jää oman satonsa isännäksi" ja että "Neuvostoliitosta erinevät olosuhteet huomioonottaen" jätetään tilat aina 30 ha:iin saakka edelleen "yksityistalouksina" viljeltäviksi. Niinikään ei tulla "vastoin työtä tekevien talonpoikien tahtoa pakoittamaan heitä liittymään kolhoositalouksiin". Kaiken lisäksi antoi ministeri lupauksen, että talouksille, jotka ovat 30 ha:ia pienemmät, voidaan harkinnan jälkeen antaa tarpeellista lisämaata. Tullaanko käytännössä näin menettelemään ja kuinka kauan yleensäkin tällaista Neuvostoliitosta erinevää järjestelmää tullaan noudattamaan, on toinen asia. Selitettiinhän hallituksen taholta hieman ennen vaaleja, että "kunniallisesti hankittuun omaisuuteen ei tulla koskemaan."

"Kapitalistisen järjestelmän huonon perinnön likvidointi," kuten stereotyyppinen sanonta kuuluu, on jo editty ulottaa muillekin aloille kuin omistussuhteisiin. Valtiokoneistoa on käyty kauttaaltaan radikaalisesti uudistamaan ja epämieluisat viran- ja toimenhaltijat ovat joko jo saaneet jättää paikkansa tai odottavat vuoroaan. Paraikaa valmistellaan "suurta sivistysohjelmaa", joka tulee kulkemaan tunnettua neuvostolinjaa. Armeijan suhteen, johon jo on sovitettu "poliitruk"-järjestelmä, on oltu vaiteliaita, mutta todennäköistä on, että virolaiset joukko-osastot hajoitetaan - joitakin kommunistisia iskuryhmiä lukuunottamatta - ja upseerit, joiden luotettavuutta ei epäillä, sijoitetaan ve-

näläisiin joukkoihin. »

Sovietisoinnin ohella on käyty ahdistelemaan henkilöitä, joilla entisen régimen aikana oli huomattavampi asema tai jotka syystä tai toisesta olivat kommunistien vihoissa. Osanottoa "putschin" kukistamiseen joulukuussa 1924 pidetään erityisen raskaana "rikoksena". Ennen pitkää odotetaan tulevan myös lakkautettujen suojeluskuntien jäsenten vuron. Vankilat ovat jo nykyään tulvillaan ja joka aamu saa kuulla uusista yön aikana tapahtuneista vangitsemisista. Huomattavimmista henkilöistä istuvat edelleen Teemant, Eenpalu, Orasmaa, Larka, Köster, Penno ja Anderkopp. Eräät vangit ovat itse päättäneet päivänsä (kuten esim. talousministeriön kaupallisen osaston päällikkö Uemaa) ja näihin tapauksiin kerrotaan liittyvän jotain, jota tuskin koskaan saadaan selville.

Erikoisen huomattavina tapahtumina on merkittävä heinäkuun 19 p:nä toimitettu kenraali Laidonerin ja hänen puolisonsa pidättäminen ja vienti Moskovaan sekä heinäkuun 30 p:nä sitä seurannut vastaava toimenpide presidentti Pätsin ja hänen perheensä suhteen, mistä kaikesta olen yksityiskohtaisesti Ministeriölle jo tiedottanut. Miten heitä siellä tullaan kohtelevaan ja mitä suunnitelmia heidän poivientiinsä liittyy, siitä ei täällä ole mitään tietoa. Eräs huomattava kertojani oli puolestaan vakuutettu siitä, että "sama Golgatan tie, jolle he ovat astuneet", s.o. pakkosiirto Neuvostoliiton sisäosiin, tulee yleensäkin olemaan Viron sivistyneistön kohtalo.

Kuten ylläolevasta jo selviää, eletään täällä erittäin raskaita päiviä. Kaikki se, mikä suurin ponnisteluin



on rakennettu, näyttää luhistuvan käsiin. Mielet ovat murtuneet ja ote elämään herpaantunut. Ainoana "oljenkortena" on toivo, että "saksalaiset tulevat". Tahdotaan uskoa, että suurvaltasota on pian lopussa ja että Hitler saa vapaat kädet. "Kyllä ne (saksalaiset) varmaan pian tulevat, sillä eihän hyvä Jumala voi sallia, että me kokonaan hukumme", lausui minulle pari päivää sitten muuan Viron julkisessa elämässä varsin tunnettu henkilö.

P. J. Hämäläinen